Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гартэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 17 (14039) | 1973 оной январиин 20, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Колхоз, совхозуудай, хүдөө ажахын зургаануудай бүхы мэргэжэлтэдтэ РСФСР-эй Сибириин, Ураалай зүүн талын, Алас-Дурнын автономито республиканууд, хизаар болон областьнуудай агрономическа зональна зүблөөндэ хабаадагшадай

Х А Н Д А Л Г А

Хүндэтэ нүхэд!

Юһэдэхи табан жэлэй шиидхэхы энэ гурбадахи жэл политическэ болон ажалай үзэгдөөгүй ехэ дэбжэлтын оршон байдалда захалба. Оромнай өөрынгөө түүхын алдарта ойе—СССР-эй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойе мэдээ һалхан тэмдэглээ. КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй болон РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй ойн баярай хамтын заседани дээрэ хэһэн элидхэл соогоо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев манай оронойнгой түүхэтэ туйлалтануудые элирхэйлэн харуулһан, урдахи зорилгонуудынь, коммунис байгуулалтын саашанхи хүгжэлтые элишэлһэн, 1973 ондо—табан жэлэй шиидхэбэриин гурбадахи жэлдэ хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй абаха дабаануудые элеэр тодорхойлһон байна.

Бидэнэр, ороохо таряа болон тэжээл саашадаа ехээр абадаг, бэлэдхэдэг болохо асуудалаар зарлагдаһан агрономическа зональна зүблөөндэ хабаадагшад нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэл дотор табигдаһан гуримуудые, тобшололнуудые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, энэ хадаа зонимнай хүдөө ажахые саашаданьхүгжөөхэ дайшалхы программа гээшэ гэжэ тоолоод, колхоз, совхоз бүхэндэ газар тарялан болон мал ажалаа һайнаар эрхилдэг болохо, газараа, техникээ, үтэгжүүлгэ болон материальнотехническэ бусад хэрэгсэлнүүдээ хүсэдөөр ашаглаха, хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай ургаса, мал ажалай ашаг шэмэ нилээд дээшэлүүлжэ, тэрэнэй ашаар газар тарялан болон мал ажалай продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ 1973 оной түсэб ба социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа гамнахагүйбди.

Сибирь, Ураалай зүүн тала, Алас-Дурна зүг — манай оронной хүдөө ажахы эрхилдэг томо район болоно; эндэ 37,5 миллион гектар гэхэ гү, али республикымнай хамагдадаг газарай 28 процентнь бии, 25,6 миллион гектарые сабшалан, бэлшээри эзэлнэ. 1966—1970 онуудта эдэнэй колхоз, совхозуудта ороохо таряа абалга 26,7 миллион тоннодо хүрэһэн байна. Ороохо таряа, хартаабха, овощ, һү, мяха болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые абаха талаар зономнай гол һуури эзэлнэ.

Олохон колхоз, совхозуудай материально-техническэ бэлэгжэлгын, экономикын бэхижэһэн дээрэһээ, мүн тэндэхи байгаалиин эрхэ байдал газар тарялан болон мал ажалые түргэнөөр, ашаг үрэ ехэтэйгээр хүгжөөхэ, Россиин Федерациин зүүн талын районуудта ороохо тарява ехээр ургуулха, тэжээл горитой бэлэдхэдэг болохо, мал ажалай продукци түргэнөөр элбэгжүүлхэ гэһэн партиин, правительствын шиидхэбэриие амжалтатайгаар бэелүүлхэ арга олгоно.

Зүүн талын районуудай айхабтар ехэ арга боломжотой, нөөсэтэй байһыень зарим районуудай түрүү колхоз болон совхозуудай, эрдэм шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай туйлалтанууд гэршэлжэ үгэнэ. Алтайн хизаарай «Комсомольский», «Чистюньский», Новосибирскэ областиин «Маслянинский», Омско областиин «Цветочный», Красноярска хизаарай «Берёзовский», Хабаровска хизаарай «Хабаровский» совхозууд, Тюменскэ областиин Нижне-Тавдинска районой «Большевик», Курганска областиин Варгашинска районой «Победа», Эрхүүгэй областиин Эхирэд-Булгадай районой Чапаевай нэрэмжэтэ, Амарай областиин Ленинэй орденто «Приамурье» колхозууд, мүн бусад олон ажахынууд гектар бүриһөө 25—30 центнер, тэрэнһээ дээшэ ороохо таряа, 180—200 центнер хартаабха, 250—300 центнер кукурузын ногоо, 25—30 центнер олон жэлэй ногооной болон зелёнкын үбһэ хуряажа абана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар туйлагдаһан горитой амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, бидэнэр гансахан амжалтануудаа бэшэ, мүн гээгдэлтэй газараа, дутагдалнуудаа һайса харанабди. Нэгэ адли эрхэ байдалда ажаллажа байгаад, олохон колхоз болон совхозууд ороохо таряа болон бусад ургамалнуудай бирагүй ургаса абана, малай ашаг шэмэ биратай дээшэлүүлнэгүн. тэрэнэй түлөө бидэнэр — хүдөө ажахын мэргэжэлтэд эхэнхи зэмые бэедээ даажа абаха болонобди.

Ажалаа һайжаруулхын тула колхоз, совхоз бүхэндэ жэлэйнгээ дүнгүүдые гүнзэгыгөөр, бүхы талаһаань хаража, үйлэдбэриин һалбари бүхэнэй байдалые шэнжэлжэ, алдуу эндүүгээ ойлгожо, ороохо таряа, тэжээл болон мал ажалай продуктнуудые ехээр абадаг болохо тодорхой хэмжээнүүдые зохёожо, тэрэнээ бэелүүлхэ болонобди.

Зорилго юуб гэхэдэ, 1973 ондо бүхыдөө ороохо тарява 33 миллион тоннохоо бага бэшэ абажа, гектар бүриһөөнь дунда зэргээр адагынь 15,5 центнер ургаса хуряаха, 3 миллион тонно хартаабха, 1,2 миллион тонно овощ ургуулжа, бүхы зүйлэй продукцинуудые бэлэдхэхэ арадай ажахын түсэб заабол бэелүүлхэ хэрэгтэй. Байгша ондо тэжээл бэлэдхэлгээ 46 миллион тонно тэжээлэй единицэдэ хүргэхэ, тэжээл бэлэдхэхэ ба хадагалха түрүү технологи үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриие али бүхы талаһаань үргэнөөр ябуулха, адагынь 60 мянган гектарта уһалагдадаг һайжаруулагдамал бэлшээри түхеэрхэ шухала. Ажахынуудта тогтоогдоһон түсэбүүдые нилээд үлүүлэн дүүргэхын тула арга боломжонуудаа, доторойнгоо нөөсэнүүдые олохо хэрэгтэй.

Эрдэмэй болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудта түшэглэн, бидэнэр ажахы бүхэндэ зүб севооборотуудые түргэнөөр, хүсэдөөр ашаглахын, үрэһэнэй ажахы һайжаруулха ба ороохо тарява болон бусад ургамалнуудай ургаса ехэтэй шэнэ сортнуудые үргэнөөр хэрэглэхэ, хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулха, тэрэниие гэмтэлгэһээ хамгаалха, үтэгжүүлгэ ехээр суглуулжа, зүбөөр хэрэглэхэ, хужарлиг хүрьһэндэ избёосхо оруулхын тула бүхы хэрэгтэй хэмжээнүүдые бэелүүлхэ байнабди. Ороохото, тэжээлэй болон бусад ургамалнуудые уһалагдадаг, намагһаа хатаагдаһан газар дээрэ ургуулха агротехникээ нарижуулан һайжаруулха, тарялан дээрэхи бүхы хүдэлмэриие саг соонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ, илангаяа паар болон намарай паар һайса бэлдэхэ тушаа бүхы хэмжээнүүдые бэелүүлхэбди.

Ороохо тарява, хартаабха, овощ, мяха, һү болон газар тарялангай ба мал ажалай бусад продуктнуудай шанарые нилээд дээшэлүүлхэ бүхы хэмжээнүүдые абахабди.

1973 оной хабарай тарилгада бэлдэхэ, тэрэниие эмхитэйгээр үнгэргэхэ гээшэ манай түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудай нэгэниинь гэжэ бидэнэр тоолонобди. Үрэһэ хүрэнтэээ нарин һайнаар бэлдэжэ, ойрын үдэрнүүдтэ тарилгын шанарай нэгэдэхи, хоёрдохи класста хүргэхэ, тарялан дээрэ наг шэбхэ болон компостнуудые ехээр бэлдэжэ гаргаха, тарялан дээрэ саһа тогтоохо, һайрамай уһа барижа абаха бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэбди. Трактор болон бусад техникээ саг соонь, һайн шанартайгаар заһабарилха, механизаторнуудые һурган бэлдэхэ, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэжэ, хабарай тарилгада бүхы агрегадуудые хоёр халаанда хүдэлгэхэ арга олгохобди.

Тарилгын хубааридгые саашадань һайжаруулха, ороохото ургамалнуудай, хартаабха болон овощ тарилгые үргэдхэхэ гээшэ бидэнэрэй эгээн шухала зорилго гээшэ гэжэ тоолонобди.

Кубаниин таряшадай үүсхэлээр 1973 ондо ороохо тарява болон газар тарялангай бусад продуктнуудые ехээр абаха, бэлэдхэхын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ, мүн малшадай бүхэсоюзна мүрысөөндэ зонын бүхы совхозууд болон колхозуудай, бүхы отделени болон бригадануудай, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд бүхэнэй, хүдөөгэй ажалшан бүхэнэй хабаадахын тула бүхы юумэ хэхэ уялгатайбди, хэхэшьебди. Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула таряашад болон малшадай бүтээсэ ехэтэйгээр, ухаансараар ажаллаха арга олгохо, мүрысөөнэй ябасые үргэнөөр харуулжа байха, дүнгүүдыень сасуулжа, саг үргэлжэ согсолжо, түрүүшүүлэй, новаторнуудай хүдэлмэриин дүй дүршэлые олондо ойлгуулха, тэрэниие үйлэдбэридэ эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ гээшэ бидэнэрэй түрүүшын уялга гэжэ тоолонобди.

Зонын хүдөө ажахын урда табигдажа байгаа зорилгонуудай ехэ, орёо байһыень, мүн хүдөө ажахые хурданаар хүгжөөхэ ба энэ һалбарида эрдэм техникын хүгжэлтые нэбтэрүүлхэ шухала байһые хараада абажа, бидэ мэргэжэлтэд эрдэм ухаагаа саг үргэлжэ гүнзэгырүүлхэ, оролдосотойгоор һуралсаха, политическэ мэдэрэлээ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэрингөө арга, гуримые хододоо нарижуулан һайжаруулха, үүсхэл гаргажа байха, үйлэдбэридэ шэнэ, түрүү юумэнүүдые нэбтэрүүлхэ талаар эдэбхитэй байха уялгатайбди.

КПСС-эй Центральна Комитедэй дэмжэһэн Алтайн хизаарай хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлһөө жэшээ абажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ, эрдэмэй болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудта үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, энэ талаар өөһэдынгөө зохёоһон түсэбые бэелүүлхын түлөө оролдохобди.

Бидэнэр, Сибириин, Ураалай зүүн талын болон Алас-Дурна зүгэй область, хизаар болон автономито республикануудай агрономическа зүблөөндэ хабаадагшад, хүдөө ажахые саашадань бүри ехэ хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ, 1973 оной болон юһэдэхи табан жэлэй уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө, тиигэжэ КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ өөһэдынгөө ёһотой хубитые оруулха бүгэдэ арадай хэрэгтэ эдэбхитэйгээр оролсохыень хүдөө ажахын бүхы мэргэжэлтэдые, научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдые бидэнэр уряалнабди.

Мүн гражданин байха уялгатай!

ДЭЭДЭ ҺУРГУУЛИНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ БҮХЭСОЮЗНА ЗҮБЛӨӨНҺӨӨ

Шэнэ үетэниие хүмүүжүүлхэ хүнүүд, соёлой шэнэ баялигуудые зохёон байгуулагшад гэжэ далаад онуудай студентнүүдые нүхэр Л. И. Брежнев нэрлэһэн байна. Эдэнэр Октябриин үетэнэй эхи табиһан хүдэлмэриие, түрүүшын табан жэлнүүдэй үеын хүнүүдэй саашадань залгуулһан, үрэ дүнгүүдыень үнгэрэгшэ дайнай үеэр дайсанһаа баатарлигаар хамгаалһан хэрэг үргэлжэлүүлхэ ёһотой болоно. Дээдэ һургуулида үнгэргэһэн жэлнүүдээ оюун бэлиг ба соёл болбосоролойнгоо бүхы талаараа хүгжэлгын жэлнүүд болгохынь тула шухала бүхы юумэнүүд совет студентнэртэ бии.

Дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна зүблөөндэ хабаадагшад «Орон доторхи дээдэ һуралсалые саашадань улам һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор тодорхойлогдоһон зорилгонуудые январиин 18-да Кремлиин Ехэ ордон соо зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлһэн байна.

Элитэ мэдээжэ эрдэмтэ, олониитын ехэ ажал ябуулагша, М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ МГУ-гай ректор, академик И. Г. Петровскиин дурасхаалые үглөөнэй заседаниин эхилхын урда тээ ёһолон тэмдэглээ.

Зүблөөн дээрэ үгэ хэлэгшэд дээдэ һургуулинуудтахи һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам һайжаруулха, һуралсалай научна хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ, хүмүүжүүлхы шэглэлыень шангадхаха асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулба. Шадамар бэрхэ мэргэжэлтэдые бэлдэлгын түлөө профессорнууд болон багшанарай даадаг харюусалга тухай, һуралсалай техническэ хэрэгсэлнүүдые, кино, радио, телевидени үргэнөөр хэрэглэхэ тухай, эрдэм ба һуралсалай хоорондын холбооной зорилгонууд тухай хэлсэгдээ. Эдээн тухайда Тартуска университедэй ректор А. В. Кооп, СССР-эй Наукануудай академиин Алас-Дурнын научна түбэй президиумэй түрүүлэгшын орлогшо, академик А. А. Воронов, Томско университедэй ректор А. П. Бычков, Тюменскэ индустриальна институдай ректор А. Н. Косухин, Туркменскэ университедэй ректор С. Н. Мурадов, Азербайджанай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо И. А. Ибрагимов, союзна республикануудай дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министрнүүд: Украинын — Ю. Н. Даденков, Белоруссиин — Н. М. Мешков, Грузиин — Г. Н. Джибладзе, Литвагай — Г. К. Забулис гэгшэд хэлээ.

Патрис Лумумбын нэрэмжэтэ Арадуудай хани барисаанай университедэй ректор В. Ф. Станис пролетарска интернационализмын ленинскэ гол ёһонуудые бэелүүлдэг дээдэ һургуулиин уласхоорондын ажал ябуулга тухайда хэлэбэ.

СССР-эй дээдэ ба тусхай дунда һуралсалай министр В. П. Елютин түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Коммунис партиин табиһан зорилгонуудые дүүргэхэ, орон доторхи һуралсалай кадрнуудые бэлдэлгын хэрэгые научно-техническэ дэбжэлтын эрилтэнүүдтэ харюусахаар бүри дээдэ хэмжээндэ гаргаха гэжэ дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэд, бүхы совет хүнүүдтэл мэтээр, эрид шиидэнхэй байна гэбэ.

Зүблөөндэ хабаадагшад совет дээдэ һургуулиин бүхы профессорнуудта, багшанарта, аспирантнуудта, студентнүүдтэ, хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан бэшэг батална абаа.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэг ехэ дэбжэлтын оршон байдалда баталагдаа. Орон доторхи дээдэ һуралсалые саашадань хүгжөөхэ, нарижуулан һайжаруулхын тула дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэд бүхы хүсэеэ, дүй дүршэлөө, эрдэм мэргэжэлээ зорюулха, Коммунис общество байгуулгын хэрэгтэ хубитаяа ехээр оруулха байха гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад дээдэ һургуулинуудай олон мянган профессорнуудэй, багшанарай, хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө Советскэ Союзай Коммунис партиие, тэрэнэй Ленинскэ Центральна Комитедые найдуулба.

Тиигээд зүблөөн хүдэлмэрээ дүүргээ.

(ТАСС).

ХОЁРДОХИ ХОНОГТОО— ҺАРА ДЭЭРЭ

ЗАМБУУЛИНАЙ АЛАС ХОЛЫН ХОЛБОО БЭЕЛҮҮЛХЭ ЦЕНТР. (ТАСС). Өөрөө ябадаг «Луноход-2» гэжэ аппарадай радио-холбооной ээлжээтэ сеанс январиин 17-ной үдэшэ эмхидхэгдэһэн байна. Наранай шанха дээрэнь ерэнхэй байһанһаа уламжалан, аппарадай ябасые залаха бэрхэтэй болоод, «Луноход-2» буугша таһалга шадар сеансын үеэр багахан зайда дабшаа. Аппарадай бууһан газарһаа телевизионно зурагууд дэлхэй руу дамжуулагдаа. Тэдэниие шэнжэлһэнэй үндэһөөр, Һара дээрэ станциин буулгые сэгнэхэ аргатай болообди.

Наранай рентгеновскэ элшэ ба огторгойн толон научна приборнуудай туһаламжаар тодорхойлогдоо. «Луна-21» гэжэ станциин бууһан газартахи Һарын шоройн механическа буридэлэй шэнжэ түрүүлэн сэгнэгдээ.

Радио-холбооной сеансын һүүл багта «Луноход-2» гэжэ автомат аппарат Наранай батарейн туһаламжаар элшэ хүсэ һэльбэн абаха байдалда оруулагдаа.

Телеметрическэ мэдээнүүдые шэнжэлхэдэ, луноходой түхеэрэлгэнүүдэй ба научна аппаратурын һаадгүй һайнаар хүдэлжэ байһаниинь элирүүлэгдээ.

«Луноход-2» гэжэ өөрөө ябадаг совет аппарат Тунгалаг далай соо шэнжэлгын хүдэлмэри амжалтатайгаар хэжэ үргэлжэлһөөр.

Үрэһэ эльгээжэ эхилээ

АЛМА-АТА. (ТАСС-ай корр.). Казахстандахи кукурузын үрэһэ илгадаг заводууд ороной колхозууд, совхозуудта хүрэнгын тарява ехээр эльгээжэ эхилээ. Хамагһаа урид хабарай тарилга эхилдэг Таджикистанай, Туркмениин ба Арминиин таряашадта тарилгын ехэ материал эльгээгдээ. Украинын, Молдавиин, Хойто Кавказай кукурузашадта зорюулагдаһан нэгэдэхи классай үрэһэн түмэр замай вагонуудта тээгдэжэ ябуулагдана.

Казахстанай 14,5 мянган тонно гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанһаа һураггүй ехэ кукурузын үрэһэ бэлдэгдэнхэй.

ТАРЯАШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨНДЭ—ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

ЭРТЭЭНҺЭЭ БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР...

Үнгэрэгшэ жэлдэ сагай уларил таарамжагүй байжа, бүхы ургамалнууд ган гасуурта оробо, ехэхэн хохидол ушаруулһан байна. 1973 ондо ороохо болон газар тарялангай бусад продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндэ тушаахын түлөө хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай тогтоол КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, ВЦСПС болон ВЛКСМ-эй ЦК баталан гаргаһан байна. Тиихэдэ Хяагтын аймагай «Родина» колхозой малшадай, Кабанскын аймагай таряашадай абаһан социалис уялганууд бултанда мэдээжэ. Эдэ документнүүд XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, юһэдэхи түрүүшэтэ табан жэлэй даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэлгэдэ аргагүй ехэ удха шанартай болоно.

Хүрбын совхозой ажалшад бүхэсоюзна мүрысөөндэ эбтэйгээр оролсон, энэ жэлдэ үндэр ургаса хуряахын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэри эртээнһээ һайнаар ябуулжа байна. Совхозой ажалшад, комсомолшууд болон эмхи зургаануудай алба хаагшад амаралтын үдэр воскресниигүүдые эмхидхэжэ, сабшалан ба тарялангай газар дээрэ наг шэбхэ гаргана. Энэ хүдэлмэридэ луговодуудай дундаһаа Доржо Ракшаев онсо шалгарна. Энэ нүхэр сабшалангай газар үтэгжүүлхэ, тэрэнээ хоёр дахин уһалха зорилготой габшагайгаар ажаллажа байна. Мүн тиихэдэ тошон ехээр халяаха зорилготой. Эдэ бүгэдын ашаар луговод Ракшаев сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 15—20 центнер үбһэ хуряаха социалис уялга абаба. Тиигэжэ республикынгаа 50 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэжэ бэеэ зэһэнхэй.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

Хориин аймаг.

Ерэхэ жэлдэ ороохо таряанай тогтууритай һайн ургаса хуряажа абахын тула хүдөөгэй механизаторнууд оролдожо байнхай. Улаан-Үдын «8-е марта» колхозой таряашад хүрэнгынгөө ороохо бултыень сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэнхэй. Ажахын тарялан дээрэ 2400 тонно наг шэбхэ, 200 центнер минеральна үтэгжүүлгэ гаргагдаа.

Колхозой механизаторнууд саһа тогтоохо хүдэлмэридэ ехэ анхарал табина. Үнинэй дүй дүршэлтэй механизаторнуудай нэгэн Кузьма Иванович Мамаев «ДТ-75» түхэлэй трактораараа үдэрэй туршада 75 гектарта саһа тогтоохо тусхай хобоонуудые татажа, даабаряа 125 процент дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: нүхэр Мамаев; саһа тогтоодог агрегат ажалдаа.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

ДҮҮРГЭХЭ ДҮТЭЛӨӨ

Бэшүүрэй совхозой Новосретенкын отделениин механизаторнууд техникээ заһабарилха ажалаа түрүүшын үдэрһөө эмхи гуримтайгаар ябуулна. Энэ шухала хүдэлмэреэ эмхи гуримтайгаар ябуулжа, бии байһан сеялкэ, плугуудаа шанар һайнтайгаар заһахын тула эндэхи механизаторнууд оролдоно.

Савелий Минаевич Федоров механигаар тус отделенидэ ажаллана. Үнгэрэгшэ жэлэй таряа хуряалгада Савелий Минаевич комбайнераар ажаллажа, 726 гектарай таряа хуряажа, 6024 центнер ороохо суглуулһан. Оролдосотой ажалаараа ажахы соогоо мэдээжэ механизаторнуудай тоодо оронхой.

Отделениин механизаторнууд Совет Армиин һайндэр болотор хабарай хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ техникээ бэлэн болгохо гэһэн социалис уялгаяа һараар уридшалан дүүргэхээр ажаллажа байнхай.

Г. ГРОМОВ.

Бэшүүрэй аймаг.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Ю. Э. ЖАПОВТА БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН ГАБЬЯАТА МЕХАНИЗАТОР ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикын хүдөө ажахыда үни удаан саг соо хүдэлһэнэйнь ба үйлэдбэриин үндэр үрэ дүн туйлаһанайнь түлөө Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхозой механизатор **Жапов** Юндондоржо Эрхэтуевичта **Буряадай АССР-эй хүдөө ажахын габьяата механизатор** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1973 оной январиин 18.

...ЕХЭ УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Дарижаб Бадмаев Дэрээнэй совхозой хоёрдохи отделенидэ үнинэй луговодоор ажалладаг. Энэ нүхэр Хоолой гэжэ газартахи 100 гектар сабшаланда жэлһээ жэл бүридэ наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргадаг, хабартаа эртээнһээ эхилжэ уһалдаг заншалтай. Нёдондо жэл сабшалангаа гурба дахин уһалһан юм. Тэрэнэй ашаар сабшалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 15 центнер һайн шанартай үбһэ тэжээл абтаа.

— Бидэнэр мүнөө сабшаландаа наг шэбхэ гарганабди. Уһа урадхуулха ханаабуудnай сэбэрлэгдэнхэй. Мүнөө тэдэнэй хаалтануудые заһабарилжа байнабди, — гэжэ Дарижаб Бадмаев дарууханаар хөөрэнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ аймагай түрүү луговодууд Гааргын аршаанай амаралтын гэртэ сугларжа, һарын курсада һуралсаһан, һонирхолтой лекцинүүдые шагнаһан, аймагай түрүү луговодуудай дүй дүршэлтэй танилсаһан юм. Энэ курсын аша туһа ехэ байгаа. Нэгэдэхеэр, эндэ тэдэнэр һайнаар амараа, хоёрдохёор, луговодууд хүдэлмэри тухайгаа ёһотоор хөөрэлдэжэ, шэнэ амжалтада зоригжоһон байгаа бшуу.

Луговод Бадмаев энэ жэлдэ зуун гектар сабшалан дээрэһээ хоёр мянган центнерһээ бага бэшэ үбһэ абаха зорилго урдаа табинхай. Наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ эгээл муу ургасатай, намагтайшаг газарта гаргахаар түсэблэнэ.

— Сабшалангай газарые саг дарыдань уһалаад байбал, үбһэ тэжээл ехээр абаха арга боломжо манай совхоздо бии. Теэд ногооной һайнаар ургаад байхадань, тэрэниие түргэн саг соо һайн шанартайгаар хуряажа шаданагүйбди. Ехэнхидээ үбһэ тэжээлээ бэлдэхэ харюусалгата ажалда бэлэдхэл багатайгаар оронобди, трактор болон хүдэлмэриин морид, үбһэнэй бэшэшье зэмсэгүүд хододоо дуталдадаг болонхой, — гэжэ нүхэр Бадмаев хэлэнэ.

Тон зүбөөр хэлэнэ. Энэ талаар совхозой хүтэлбэри тэгшэд хэмжээ абаха зэргэтэй гэжэ һанагдана.

Луговод Бадмаев энэ жэлдэ 20 гектар сабшалан дээрэ туршалгын участок эмхидхэжэ, сабшалангай ургаса дээшэлүүлгэдэ наг шэбхын хүсэ шадал тодорхойлон элирүүлхэ түсэбтэй ажаллана. Юуб гэхэдэ, нэгэ зарим газарта наг шэбхэ жэл бүридэ гаргагдаха гү, али зарим газартань багаар гаргагдадаг байна. Энэнь ехэ һайшаалтай.

1973 ондо ороохо таряанай, мүн газар тарялангай продуктнуудые бүри ехээр бэлэдхэхын тула орон доторнай бүхэсоюзна социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ байна. Энэ мүрысөөндэ Дэрээнэй совхозой үнинэй луговод Дарижаб Бадмаев эдэбхитэйгээр оролсожо, түрүүн абаһан уялгаяа шэнэлбэ. Хэлэһэн үгэеэ хэрэг дээрэнь бэелүүлхын түлөө энэ нүхэр эршэтэй һайнаар хүдэлжэ эхилбэ. Тэрэнэй абаһан уялгаяа урагшатай дүүргэхэ байһанда найдамаар.

Ж. БАДАЛАЕВ.

Хурамхаанай аймаг.

hАЙН бэлэдхэлтэй багшанарые hургаха гаргаха гэшэ Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай гол зорилго болоно.

Энэ зорилго шиидхэлгэдэ институдай коммунистнууд, партийна организаци ехэ үүргэтэй. Тиимэhээ парткомой

Партийна ажабайдал

ХАРЮУСАЛГЫЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ ШУХАЛА

партийна эхин организацинуудай анхаралда hуралсалай, политическо - хүмүүжүүлгын, научно-шэнжэлэлгын асуудалнууд ходоодо байдаг. Үндэр мэргэжэлтэй багшанарые бэлэдхэхын тулада коммунистнууд профессорнууд Н. Н. Егунов, Н. И. Иванов, Д. Б. Улымжиев, Е. Б. Тармаханов, М. П. Хамаганов, А. А. Белоусов, доцентнүүд Г. Д. Басаев, Ю. В. Абросимов, Г. А. Тармаев болон бусад ехэ оролдолго гаргана. Тэдэнэй уншадаг лекцинүүд hайн шанартай байдаг, тэдэнэрэй үнгэргэдэг семинарска хэшээлнүүд научно-методическа үндэр хэмжээндэ, hонирхолтойгоор, студентнэрэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар үнгэрдэг байна.

hүүлэй үедэ студентнүүдэй дунда ябуулагдадаг политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри нилээд hайжараа, тухэл маягынь, олон аргань олон янзын болоо. Царлэбэл, ленинскэ шалгалта, политчас мүн хамтын байрануудта үнгэрдэг. Кафедрын үдэр, «Ориентир», интернациональна хани барисаанай, атеистнүүдэй студенческэ клубууд, түрүү багшанарай ба үйлэдбэриин түрүүшүүлтэй уулзалга гэхэ мэтэ эдэ олон арганууд тоодо ороно.

Партийна организацийн, багшанарай коллективэй хүсэл оролдолго талаар ошоногүй. Урда жэлнүүдтэй сасуулбал, студентнэрэй успеваемость дээшэлээ, ниитын эдэбхи үүсхэлынь хүгжэнэ, тэдэнэй дунда журам зарим тоды hайжараа.

Тээд эдэ зарим түйлалтанууд hанаагаа амараха эрхэ багшанартаяшье, партийна организацидашье үгэнэгүй.

Мүнөө, партийна документнүүдые hэнэлгэдэ болдэжэ байха үедэ, коммунистнууд хэhэн бүтээhэнээ хёрхоор хаража, бэе бэедээ шанга эрилтэ табина. Ушарынь юуб гэбэл, олон багшанар-коммунистнууд студентнүүдэй дунда ябуулагдадаг политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ hүлөөр хабаадалсана, тэдэнэй зариманынь научна эрдэм бэлиг дээшэлүүлхэ талаар оролдодоггүй. Научно-шэнжэлэлгын хүдэлмэриингөө түсэб тодорхой жэлэй туршада дүүргэдэггүй нүхэднэй бии. Гэхэ зарим багшанар лекцидээ архи ууха, ажалай журам эбдэжэ, студентнэртэ муу жэшээ харуулна. hуралсалай, политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ бии байhан дутагдалнуудhаа уламжалан, олон студентнүүд хэшээлhээ таhалдана, арай шамай «3» гэhэн сэгнэлтэтэйгээр hурана.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, институдай партком факультедүүдэй партийна эхин организацинууд hуралсалай болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин түлөө кафедрануудые даагшанарта, багшанар-коммунистнуудта шанга эрилтэ табинагүй, бии байhан дутуу дунда зүйлнүүдтэй эбсэшоод байна.

Тэрэшэлэн бухы hуралсалай, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжаруулхын түлөө тэмсэлдэ ниитын эмхинууд — профсоюзай, комсомолой организацинууд, студентнүүдэй соведүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсанагүй, тэндэ хүдэлдэг коммунистнууд эдэбхи үүсхэлээ, хүсэл оролдолгоёо гарганагүй.

Институдай партийна организаци томо организаци юм. Тиимэhээ партийна документнүүдые hэнэлгэдэ болдэжэ байха үедэ бүхы коммунистнуудай анхарал эдэбхи үүсхэл, политико-хүмүүжүүлгын, научна хүдэлмэриин түлөө тэдэнэй үүргэ харюусалгые хэмжээгүйгөөр институдай партком абаха ёhотой гэжэ найдагдана.

К. ХАЛТАНОВ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй 50 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ДҮНГҮҮД СОГСОЛОГДОО, ЗОРИЛГОНУУД ТОДОРХОЙЛОГДОО

1972 он — ССР Союзай байгуулагдаhаар алдарта 50 жэлэй ойн баярай жэл дүүрэбэ. Энэ 50 жэлэй хугасаада манай аймаг дотор ехэхэн хубилалтанууд болоhон байна. Мүнөө аймагай газар дайда дээрэ хэдэн арбаад томо промышленна, барилгын, транспортна предприятинууд, хүдөө ажахын хүгжэнги ажахынууд тогтонхой.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлые аймагай ажалшад ехэ дэбжэлтын оршон байдалда эхилбэ. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые, СССР-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаhан социалис уялгануудаа бэелүүлэн, аймагай хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, интеллигенци үнгэрэгшэ жэлдэ ехэхэн амжалта түйлажа шадаа, абаhан уялгануудаа дүүргэhэн тухайгаа элидхээ.

Ямар үрэ дүнгүүдтэйгээр үнгэрэгшэ жэлые үдэшэбэ гээшэбибди, ямар хараа зорилго 1973 ондо — табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ, Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойе hайндэрлэхэ жэлдэ урдаа табина гээшэбибди?

Ойн баярай жэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн гаргагдахада, ороoho абалга, худалдалгаар РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар аймагтамнай барюулагдаа. Аймаг соо дунда зэргээр гектарай 15,5 центнер ороoho, тэрэ тоодо 16,2 центнер шэнинсэ ургуулагдаhан байна. Байгалай совхозойхид бүришье баян ургаса — га бүриин 17,1 центнер ороoho абаhан байна.

Ороoho гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэб 162, хартаабха — 115, үндэгэ — 146,5 процент дүүргэгдээ. Тэрэшэлэн мяха, hү худалдаха даабари үлүүлэгдэнхэй.

Тимлюйн цементын заводой, гидрогеологическа экспедициин коллективүүдтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй Ойн баярай хүндэлэлэй тэмдэгүүд барюулагдаа. «Шергинский», Кабанскын совхозууд СССР-эй ойн баярай хүндэлэлдэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаhан байна.

Ажалай түрүүшүүлэй зэргэдэ шэнэ бүлэг хүнүүд нэмэжэ ороо. Ороoho таряа, саахарай свёкло, газар таряалангай бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлхэ талаар амжалта түйлаhанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор «Шергинский» совхозой тракторист Е. М. Конев, Байгалай совхозой тракторист-машинист М. Я. Мордвин, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор — Кабанскын совхозой тракторист-машинист В. И. Бурлаков, «Ажалай шэн габьягай түлөө» медаляар — Кабанскын совхозой звеное даагша К. С. Хлыстов, «Ажалдаа шалгарhанай түлөө» медаляар — Ойморой совхозой тракторист М. С. Тугарин гэгшэд шагнагдаhан байна.

Зарим түрүү коллективүүдэй хүдэлмэриин үрэ дүн тушаа тобшохоноор тогтолтой гэжэ hанагдана.

Тимлюйн асбоцементын зүйлнүүдэй завод абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, ороной шэнэ барилганuudта даабариhаа гадуур 2.950 мянган условно плиткэ шифер эльгээгээ.

Тус коллектив КПСС-эй обкомой, респуvбликын Верховно Соведэй Президиумэй, Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй Ойн баярай хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан. СССР-эй барилгын материалнуудай промышленностиин министерствын предприятинуудай дунда дэлгэрhэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ дүрбэн кварталай туршада хоёрдохи hуури эзэлжэ ябана. 1973 ондо тэдэнэр ороной барилгашадта 203 миллион условно плиткэ шифер ябуулхаар шиидэнхэй.

«Шергинский» совхоз. Ойн баярай жэлдэ энэ ажахыда 152 мянган центнер ороoho, 34.500 центнер хартаабха, 20 мянган центнер мяхан, 28 мянган центнер hүн үйлэдбэрилэгдэжэ, гүрэндэ 20 мянган центнер ороoho, 22 мянган центнер хартаабха, 18 мянган центнер мяхан, 24 мянган центнер hүн худалдагдаhан байна. hайн амжалта түйлаhанайнь түлөө гурбадахи, дүрбэдэхи, долоодохи отделенинүүдэй тракторно-таряан ажалай бригаданuудта, Быковско hүhaалиин фермэдэ «СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ коллектив» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо.

Юhэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ тус совхозойхид бүри дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаба. Гектар бүриhөө дунда зэргээр 17,5 центнер ороoho, 125 центнер хартаабха абаха, гүрэндэ 24 мянган центнер мяха, 25 мянган центнер hү худалдаха зорилго урдаа табина.

Иимэ жэшээнүүд олон. Үйлэдбэриин алишье участогта эршэтэ ажалай охин замханагүй, улам бүри урган бадарна.

Ажалшадай дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри партийна организацинуудай зүбөөр ябуулhанай, социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлhэнэй ашаар, мүн бүхы хүдэлмэришэдэй, таряашадай эршэтэ ажалай ашаар иимэ дүнгүүд түйлагдаа гэжэ бидэнэр hайн мэдэнэбди.

Ойн баярай социалис мүрысөөн хэзээ хэзээнэйхиhээ үргэн дэлисэтэй байгаа, түхэл маягынь, онол аргань баяжаа, хүсэтэй болоо юм.

Материальна урмашуулгын хажуугаар, мүрысөөндэ илагшадые моральна талаар урмашуулга үргэнөөр хэрэглэгдээ, мүнөөшье хэрэглэгдэнэ. «СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ коллектив», «Мэргэжэлээрээ эрхим», «Мастер — алтан гартан» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын, дамжуулгын Улаан туг, вымпел абахын, Хүндэлэлэй самбарта, «9-дэхи табан жэлэй түрүүшүүл» гэhэн дэбтэртэ бэшүүлхын, «Арадуудай хани барисаан», И. В. Бабушкинай нэрэмжэтэ шанда хүртэхын түлөө хэдэн олон коллективүүд, хэдэн мянгаад хүдэлмэришэд, таряашад мүрысэhэн байха юм.

Тимлюйн цементын ба асбоцементнэ зүйлнүүдэй заводуудай, Ойморой мебелиин фабрикын, Выдринэй № 5 ПМК-гай, «Шергинский», Кабанскын, Байгалай совхозуудай партийна организацинууд ажалшадай дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар баян дүй дүршэлтэй болонхой.

Эдэ үдэрнүүдтэ аймагай ажалшадай дунда ниитэ-политическэ, ойлгуулламжын хүдэлмэри 360-аад политинформатор, «Знание» бүлгэмэй 740 гаран гэшүүн, КПСС-эй райкомой лекторскэ бүлэгэй 45 гэшүүн, 1.460-аад агитатор ябуулжа байна. Тэдэнэр СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй баярай хамтын суглаан дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэhэн элидхэлые, хамтын суглаанай бусад материалнуудые, мүн СССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй совет арадта, Совет Социалис Республикануудай Союзай бүхы үндэhэ яhатанай ажалшадта хандаhан Хандалгые үргэн олониитэ ажалшадта ойлгуулна, лекци, элидхэлнүүдые уншана, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Энэ хүдэлмэри саашадаа бүри үргэн далайсатайгаар, удха түгэлдэрөөр ябуулагдаха юм.

Шэнэ 1973 он — түрэл Буряад автономито республикымнай байгуулагдаhаар 50 жэлэй ойн баярай жэл гаража ерэнхэй. **«Шэнэ хараа түсэбүүд, шэнэ зорилгонууд урдамнай угтажа байна: оромнай түсэбтэ юhэдэхи табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэлдэ оробо. Хараалhан түсэбүүдээ амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ, бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадай зэргэдэ ябаха гээшэ манай Эхэ ороной бүхы ажалшадай патриотическа уялга болоно. Шэнэ, 1973 он ажахын ба соёлой байгуулалтын бүхы hалбаринуудта габшагай ажалай жэл болохо ёhотой»** гээд Хандалга соо хэлэгдэнэ.

1973 ондо ороoho, мүн таряан ажалай бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгэ ба бэлэдхэлгые дээшэлүүлхын түлөө хүдөө ажахын ажалшадай...

жэ, үндэр социалис у[…] нуудые абаад, респуб[…] соогоо таряан ажалай хү[…] мэрилэгшэдэй дунда с[…] лис мүрысөө үүсхэбэ.

1973 ондо маанадай[…] hан уялганууд хэблэлдэ[…] хаглагдаhан байна. Гэб[…] зарим тоонуудые эндэ[…] дангүй гарахын аргагүй.

Энэ жэлдэ гектар бү[…] дунда зэргээр 17,5 цен[…] ороoho, 120 центнер […] таабха, 150 центнер […] ургуулан абаха. бүхы а[…] гаараа хамта дээрээ 50[…] ган тонно ороoho (нёдо[…] нойхиhoo 5 мянган т[…] ехэ), 13,2 мянган тонно[…] таабха, 2,1 мянган т[…] овощ суглуулха ёhотой[…] Хахад миллион цен[…] ороoho хуряаха гээшэ […] най аймагай түүхэдэ […] үзэгдөөгүй юм.

Гүрэндөө ороoho, хар[…] ха, овощ худалдаха ар[…] ажахын түсэб болзорh[…] урид дүүргэхэбди. Олон[…] хынууд, тракторно-тар[…] ажалай бригаданууд, зв[…] нууд бүришье ехэ уялга[…] дые абаhан байна.

Таряашадhaa малшад[…] шье гээгдэнэгүй. 1973 о[…] хамта дээрээ 127 мян[…] центнер hү, 88 мянган це[…] нер мяха үйлэдбэрил[…] гүрэндэ 83.100 центнер […] ха. 121.000 центнер […] 2.800 мянган үндэгэ ху[…] дахын түлөө мүрысөөндэ[…] дэнэр оролсонхой.

Табан жэлэй гурбада[…] шиидхэхы жэлэй түсэб б[…] зорhоонь урид дүүргэх[…] түлөө мүрысөөн аймаг[…] промышленна, барилг[…] транспортын, хэлхээ холб[…] ной предприятинуудта […] гэрэнхэй.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, […] гэрhэн жэлэй дүнгүүд с[…] сологдожо, шэнэ жэ[…] шиидхэхы зорилгонууд[…] тодорхойлогдонхой. Гол […] рилго юуб гэхэдэ, хэлэ[…] үгэдөө хүрэхын тулада […] лэй түрүүшын үдэрнүүд[…] ажалайнгаа эршэ шангад[…] ха, бии байhан арга болом[…] нуудаа, илангаяа хүдөө а[…] хын үйлэдбэридэ, хүсэд д[…] рэнээр хэрэглэхэ, БурАСС[…] эй 50 жэлэй ойн хүндэл[…] дэ социалис мүрысөө бү[…] үргэнөөр, бүри хүсэтэй[…] дэлгэрүүлхэ хэрэг болоно.

«... 1973 оной түсэбэй дү[…] гэлтэ бидэнhээ дулдыда[…] байнал, нүхэдүүд! Манай […] дэлмэришэн анги, манай […] ряашад болон интеллиген[…] партиин уряада ажалай ш[…] нэ түйлалтануудаар хар[…] саха, түсэбтэ табан жэл[…] гурбадахи, шиидхэхы жэл[…] даабаринуудые амжалтат[…] гаар дүүргэхын түлөө хү[…] шадалаа гамнахагүй ба[…] гээд этигэнэбди» гэжэ х[…] ба хүдөөгэй ажалшадта х[…] дан, КПСС-эй ЦК-гай Ге[…] ральна секретарь Л. […] Брежнев ССР Союзай […] жэлэй ой тухай элидхэл с[…] гоо хэлэhэн байна.

Партиин энэ этигэл на[…] дабарине «харюусал[…] хэсэ шадалаа гамнахагү[…] аймагай коммун[…] нууд, бүхы ажалшад мэдү[…]

В. ТИТОВ,
КПСС-эй Кабанска[…] райкомой нэгэдэх[…] секретарь.

ЭСЭГЫНГЭЭ ЗҮРГӨӨР

Ямбата Базарович эрэ тахяагай түрүүшын дохёогоор бодожо, электроплиткэ дээрэ сайгаа халаажа уумсаараа, колхозойнгоо гараж тээшэ түргэхэн гэшхэлнэ. Газаа үшөө бүрүүл, эртэ бодоhон айлай үрхөөр сииbэгэр хүхэ утаан тэнгэри өөдэ бурьяна.

Шабартын таряалан дээрэhээ hолоомо асарха хэрэгтэй. Үбэлжэлгэдэ байhан малшадта түлеэ зөөхэ. Үдэрнай нобшо хүнэй эрьелдэжэ үрдеэгүй байтар үнгэршэнэ гэхэ мэтэ бодолдо абтаhаар гараждаа хүрэжэ ерэбэ. Дулаан гаражhaa «ДТ-54» трактораа гаргамсаараа, Зуун-Морин голой саадахи таряалан тээшэ шэглэн ябашаба.

Ямбата Базарович Салданов 1947 ондо Түнхэнэй МТС-эй дэргэдэхи трактористын курса дүүргэhэнэйнгээ удаа түрэл колхоздоо таhалгаряагүй механизатораар ажаллана. Үбэл түлэг дундаа. Малшадта үбhэ, hолоомо асарха, түлеэ ойhoo зөөхэ хүдэлмэриие дүй дүршэлөөр баян механизаторта дэмы даалгагдаагүй байха. Энэ нүхэрнай хэhэн ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг хүнүүдэй нэгэн юм. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ нэгэшье отара үбhэгүй байлгахагүйн тула Ямбата Салданов ехэхэн оролдолго гаргана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

1932 ондо хаа хаанагүй хамтын ажал эмхидхэгдэжэ байhан үе. Ямбатын эсэгэ Базар Самбу Тарантовтай «булад хүлэг» жолоодохо hургуулида эльгээгдээ hэн. Иигэжэ тэдэнэр, үсэгэлдэрэй малшад, ажахыда эльгээгдэhэн түрүүшын трактор жолоодожо эхилhэн юм. Абынгаа тракторайнгаа шүрэбүүдые шангадхаха, эбдэрhэн деталиинь заhаха үедэ Ямбата хүбүүн hууриданъ hуужа, рулиинь мушхахадаа схэтэ омогорходог бэлэй. Тиихэдээл Ямбата тракторист болохо гэжэ шиидэhэн байха.

— Урдань «ХТЗ» түхэлэй трактораар халаанай туршада 4-5 гектар хахалдаг байhан. Харин мүнөө «ДТ» түхэлэй трактораар хоёр дахин ехые элдүүрилнэ. Мүноэ сагай трактор урданайхитай жэшэшэгүй hайн. Кнопко дарахадал ябаха, хүсэ шадалайнгаашье талаар булюу, түргэншье болоо. Хорин жэлэй урда тээ манай колхоздо оройдоол 6 тракторай хүдэлдэг hаа, харин мүнөө манда хори гаран трактор бии, — гэжэ Ямбата Базарович омогорхон хөөрэнэ.

Үнинэй механизаторай хэлэhэн энэ үгэ манай ороной техническэ хүгжэлтэтэй болоhые гүйсэд гэршэлнэ бшуу.

Ямбата Базарович хорин гурбан жэлэй туршада «булад хүлэг» жолоодоhон ажахын түрүү механизаторнуудай нэгэн гэжэ нютаг нугадаа суутай хүн юм. Бүтээсэтэ ажалайнгаа түлөө ажахынгаа болон КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар нэгэнтэ бэшэ шагнагдаhан. 1956 ондо ВСХВ-гэй медаляар шагнагдаа. Табяад онуудай эхеэр нүхэр Салданов тракторно-таряан ажалай бригадые даагшаар, удаань Дунда-Харганай hүнэй фермые даагшаар хүдэлөө. Эндэ табан жэлэй туршада хүдэлhэнэйнгөө удаа тракторта дахин хүдэлжэ эхилээ. Үнгэрэгшэ намар Ямбата Базарович өөрынгөө «ДТ-54» трактораар 352 гектар намарай паар хахалаа. «ДТ-54» түхэлэй болон бусадшье гэнжэтэ тракторнуудта хүдэлхэдэ хүндэ гэжэ механизаторнууд хэлсэдэг. «МТЗ-50» түхэлэй мөөртэ тракторта нэгэ зариман хүдэлдэг. Харин Ямбата Базарович өөрынгөө гэнжэтэ «ханиие» хүнгэн трактораар hэлгэдэггүй, тэрээндээ ажаллана.

Нютагай эгээл түрүүшын трактористнуудай нэгэн Базар Эрдынеевичэй хүбүүд: Жадамба, Аюша, Ямбата гэгшэд эсэгынгээ мүрөөр механизатор болонхой, түрэл нютагтаа ажаллана. Базар Эрдынеевичэй ехэ хүбүүн Жадамба бүри 1936 ондо, арбан долоо наhатайдаа «булад хүлэг» жолоодожо эхилhэн байха. Жадамба Базарович түрүүшынгээ буураздаа «ХТЗ» түхэлэй трактораар татаhан юм. Удаадахи жэлнүүдтэ тэрэ «СТЗ», «НАТИ», «Универсал», «ДТ-54», «Беларусь» тракторнуудта ажаллаа. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, Жадамба Базарович Эхэ орондомнай бүтээгдэhэн бүхы түхэлэй тракторнуудые жолоодоо. hүүлэй үедэ энэ нүхэрнай «Т-16» түхэлэй трактораар малай тэжээл зөөнэ. Харин зунай үедэ hү зөөдэг. Гурбадахи хүбүүн Аюшань мүн эсэгынгээ харгыгаар ошонхой. Аюша Базарович 14 жэлэй туршада тракторта хүдэлhэнэйнгөө удаа, мүнөө автомашина жолоодоно. Энэ нүхэрнай 8 жэлэй туршада тоhо түлишэ шэрэнэ.

Табяад жэлэй урда Салдановтанай бүлэ Марагсаан гэжэ нютагта урса хара гэртэ ажаhуугша hэн. Харин мүноо Базар Эрдынеевичэй хүбүүд колхозойнгоо центртэ hаруул томо байшан гэрнүүдые барижа оронхой.

— Жэл ерэхэ бүри ажалшадаймнай байдал hайжарна. Түрэл Коммунис партиингаа оролдолгые үдэр бүриингөө эршэтэ ажалаар харюусаха зэргэтэйбди, — гэжэ Жадамба Базарович манда хөөрэнэ.

Аха дүү Салдановтан Буряадайнгаа АССР-эй 50 жэлэй ойн баярые ажалай бэлэгээр угтаха зорилготой Ленинэй нэрэмжэтэ түрэл колхоздоо ажаллана.

В. БИЛЬТАГУРОВ.

Түнхэнэй аймаг.

НЮТАГАЙНЬ ЗОН МЭДЭХЭ ДАА

Юрэдөө, наhан соогоо гэхээр мал ажалда хүдэлдэг Оля Ивановае нютагайнь зон булта hайн мэдэхэ болонхой. Ушарынь хадаа энэ нүхэрнай бага балшар наhанhaa эхэ, эсэгэтээ дахасалдажа, hарлаг, хайнагуудай hүрэгые нилээд манажа, үхэршэнэй хүшэр хүндэ ажалай амта яhала үзэhэн байха. Иигэжэ үдэрhөө үдэртэ, үбэл зунгүй мал адуулжа, ямарханшье бэрхэшээлhээ тунхаридаггүй Оля мүнөө дүй дүршэлөөр баян, жэл бүри амжалта түйладаг болонхой.

Нёдондо зун хэды ган гасуурай болоошье hаань, Оля Иванова шадал соогоо малдаа тэжээл бэлэдхэжэ, даажа абаhан hүрэгөө hарьдагай тунга ногоондо hайса бэлшээжэ, нилээд таргалуулаа юм. Мүнөө малынь хүшэ тамираар намарайхиhaa дутуугүй гэхээр ондо орожо байна.

— Гүүртэдэмнай 110 hарлаг гүнжан харууhалагдана. Хабартаа эдэ гүнжаднай тугаллаха юм. Тиимэhээ мүнөө hүрэг малдаа үбhэ, зелёнко эдюулжэ, үдэрынь ойро тойронхи бэлшээридээ адуулнабди,—гэжэ Оля Иванова хөөрэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ гэнтэ хүйтэржэ, эндэхи малшадта шахардуу хүшэр болобо. Гэбэшье үнинэй малшад сошордонгүй, нарин hайнаар ажаллажа, тэжээлээ гамтайгаар гаргашалхые оролдоно. Тиихэдэ Оля Иванова малаа хагдаар элбэг бэлшээридэ ябуулжа, үбhэ тэжээлээ горитой алмадаг байна. Юуб гэхэдэ, энэ нүхэрнай байгша өндо гүнжан үнеэн бүриhөө тугал түлжүүлжэ, тус бүриинь 115—120 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэhээнь hалгааха уялга абаhан юм.

Мүнөө үнинэй үхэршэн Оля Иванова малшадай бүхэсоюзна мүрысөөндэ хам оролсонхой, абаhан уялга, хараалhан түсэбөө болзортонь сүм дүүргэжэ, түрэл Буряадай Автономито Совет Социалис Республикын байгуулагдаhаар алдарта 50 жэлэй өйе ажалайнгаа эрхим амжалтаар угтахын түлөө аhан шадалаараа оролдожо байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ахын аймагай «Коммунизм» колхозой малшан Оля Иванова.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

УЯЛГАЯА ҮЛҮҮЛЭН ДҮҮРГЭБЭ

«Байкал» учхозой Посельскэ hүнэй фермын коллектив СССР гүрэнэй тогтоhон өйн баярай жэлдэ үнеэн бүриhөө 4.750 килограмм hү hааха социалис уялга абаhан юм. Урда жэлнүүдтэ hаалишад үнеэн бүриhөө 4.300—4.400 килограмм hү hаажа абадаг hэн. Ойн баярые ажалай бэлэгүүдээр угтахын түла hаалишад бүхы шадабаряа гарган ажаллаха гэжэ хэлсэhэн юм.

Ажалдаа шударгы бэрхээр хандадаг hаалишад түс фермэдэ олон. Түсэбэй дүүргэлтэдэ ажахын зоотехмэргэжэлтэд ехэ анхарал табидаг. Үнеэдые зүбөөр харууhалха, шэнэ тугаллаhан гүнжадые зүбөөр эдеэлүүлэн hааха, тэдэнэй рационд белогоор баян тэжээл оруулха гэхэ мэтэ шухала хэрэгтэ мэргэжэлтэд hаналаа табиhан байна.

Тус фермые даагшаар нүхэр Ермолаев хэдэн жэлэй туршада ажаллаха зуураа, эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулаа. Тэрэ тус фермын коллективые түрүү зэргэдэ гаргалсаhан хүнэй нэгэн юм.

1972 он үнгэрбэ. hаяшаг hаалишад улаан буландаа сугларжа, жэлэй дүн согсолоо. Энэ ажалша бэрхэ коллектив жэлэй туршада үнеэн бүриhөө 4.949 килограмм hү hааажа абаа. hаалишад болон малшад оролдосотой бэрхээр хүдэлжэ. абаhан социалис уялгаhаа гадуур 303 килограмм hү үнеэн бүриhөө hаагаа бшуу.

Ажахын бэрхэ hаалишан В. С. Билсагаева харууhалжа байhан үнеэн бүриhөө энэ хугасаада 5.028 килограмм hү абаба. Энэнь 1971 онойхиhoo 1.053 килограммаар ехэ болоно. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь — Бурдуковская, Ермолаева гэгшэд үнеэн бүриhөө 5.115—5.136 килограмм hү hаажа, фермэ соогоо түрүүлээ.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй гаргаhан тогтоолтой Посельскэ фермын hаалишад танилсаад байхадаа, энээнhээ урда баталан абаhан социалис уялгаяа шэнэлбэ. Үбэлэй hаранuudта, үнеэдые дулаан байрада байлгажа эдеэлүүлхэ хаhада, үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2.820 килограмм hү hаажа абаха тухайдаа эдэ нүхэднай бүгэдэндэ мэдүүлнэ.

Нёдондо жэлдэ түйлаhан амжалтаа байгша ондо арьбадхахын тула hаалишан бүхэн оролдоно. Үнеэдтэ үгтэхэ үбhэ тэжээлые буйлуулжа, гамтайгаар гаргашална.

С. ХАЛТУЕВ.

ТЕХНИКЭ ЗАhАБАРИЛАГДАНА

Зэдын аймагай механизаторнууд трактор болон хүдөө ажахынгаа бусад оньhото техникые заhэбарилжа түлэг дундаа. Жэшээнь, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнууд январь hарын хэдэн хоногой туршада дүрбэдэхи кварталай түсэбөөр хараалагдаhан хоёр дахин олон трактор заhабарилба. Эндэ гушан дурбэн трактор, таби гаран плуг, культиватор болон бусад оньhото хэрэгсэл заhабарилагдаад байна. Мүнөө тус мастерской соонь үшөө арбан хоёр трактор үлэбэ. Социалис Ажалай Герой нүхэр Бутаков, нүхэр Заболоцкий гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг механизаторнуудай бригаданууд үдэр бүриингөө даабари үлүүгээр дүүргэжэ, оньhото техникэ эрхим шанартайгаар заhабарина.

Г. АЮШЕЕВ.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

КОМИ-ПЕРМЯЦКА национальна округ. Велвинскэ леспромхоз «Комипермлес» комбинадай түрүү предприятинуудай нэгэн юм. Округой мэдээжэ модо бэлэдхэгшэ, Социалис Ажалай Герой В. В. Четин эндэ хүдэлдэг юм. Тэрэнэй ударнидадаг бага комплексно бригадын ажал хэрэгшье яhала hайн. 1972 ондо 11.400 кубометр модо бэлэдхэхэ гэhэн социалис уялгаяа модошод бүри ноябрь hарада бэелүүлhэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. В. Четинэй бригадын участогта модо сэбэрлэлгын үе.

ТАСС-ай фотохронико.

ЮhЭДЭХИ ТАБАН ЖЭЛЭЙ үедэ Пермиин мотоор бүтээлгын заводто продукци гаргалгань хоёр дахин дээшэлхэ ёhотой. Энэ хадаа аэрофлодой улам ургажа байгаа эрилтэнүүдhээ дулдыдана.

Пермиин завод 40 жэл соо самолёдой мотоор бүтээжэ байнхай. Мүнөө тэрэ «ТУ-134», «ТУ-124» самолёдуудай, «МИ-8» ба «МИ-12» вертолёдуудай мотоор гаргана.

Предприятиин үйлэдбэри дээшэлүүлгэ электрофизическэ ба электрохимическэ аргаар детальнуудые бүтээлгэхэ мэтэ түрүү арга хэрэглэhэнhээ гүйсэд дулдыдаха байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Пермиин мотоор бүтээлгын завод. «ТУ-134» гэжэ пассажирска самолёдой двигатель бүтээдэд байна.

ТАСС-ай фотохронико.

МЭРГЭЖЭЛ ШЭЛЭХЭ АСУУДАЛ

ШАЛГАЛТЫН ҮЕДЭ ШАРБАХАГҮЙ ГЭБЭЛ...

КОММУНИС общество байгуулжа байһан манай орондо үүсхэлтэ ажалда шуналтай хүдэлмэрилэгшэд тон олон хэрэгтэй.

Мүнөөнэй научно-техническэ дэбжэлтын үндэһөөр үйлэдбэриин хүсэн туйлай ехээр ургажа, эрдэм, техникэ болон экономикын хоорондохи холбоое орёо болгоо. Иимэ ушарта үйлэдбэриие болон общественные хүтэлбэрилгын эрилтэ ехэ боложо, арадай ажахыда хүдэлдэг мэргэжэлтэдэй үүргэ дээшэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаһан «Орон дотороо дээдэ һуралсалые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» гэһэн тогтоол соо дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэриие, мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын шанарые һайжаруулха эрилтэ табигдана. Материальна үйлэдбэриин ямаршье һалбарида эрдэмэй нүлөөнэй ехэ боложо байһан үедэ дээдэ һургуули дүүргэжэ ерэһэн мэргэжэлтэд марксистско-ленинскэ сурталаар түгэс зэбсэглэһэн, эрдэм техникын талаар һайн бэлэдхэлтэй, экономико хүгжөөхэ зорилгонуудые шиидхэжэ шададаг байха ёһотой гэжэ тэрэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын тула залуушуулые һуралсалда хабаадуулха хэрэгтэй гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, 'студентын гол зорилго — һуралсал, тиихэдэ далай мэтэ заха, оёоргүй мэдээсэлнүүдһээ өөрынгөө мэргэжэлдэ тон хэрэгтэйнүүдые шэлэжэ шадахаар, һураха дуратай хүнүүд лэ эрилхэ. Энэ хооһоор табигдаһан асуудал бэшэ. Тэрээниие бэелүүлхын тула дээдэ һургуулиин хүдэлмэрилэгшэд дунда һургуулиин багшанартай нягта холбоо барисаатай байха, тэрэниием ниитын эмхинүүд дэмжэхэ ушартай.

Манай институт хүдөөгэй һургуулинуудтай холбоогоо бэхижүүлхын тула математика заадаг багшанарые предметнэ комиссиин бүридэлдэ оруулдаг гээшэ. Уригдаһан тэдэ багшанар абитуриентнүүдтэ ямар эрилтэ табигданаб, институдта оролгын шалгалта ямараар үнгэрнэб гэжэ танилсадаг. Тиихэдэ институдай шэнжэлгын комиссиин гэшүүд өөһэдынгөө ээлжээндэ хүдөө гарадаг, багшанарай августын зүблөөндэ хабаадажа, институдта орохоё, шалгалта бариһан эдиршүүлэй алдуунуудые шэнжэлэн харуулдаг байха юм.

Манай институдай математикын кафедрын багшанар һургуулида тоо бодолго заадаг нүхэдтэ шадаха зэргын туһаламжа үзүүлнэ. Тиихын тула дунда һургуулиин математикын программые, методикые һайн мэдэхэ хэрэгтэй бшуу. Тэрээнһээ уламжалан, нэгэдэхи курсда математикаар уншагдаха лекциин, практическа хэшээлэй түсэбтэ заһабари оруулдагбди.

Конкурсын шалгалтын үүргэ ямар юм? Ерээдүйн студентнэрэй бултадаа амжалтатайгаар һурахын тула институдта орохоёо ерэһэн эдиршүүл сооһоо эгээл эрхимүүдыень шэлэхэ хэрэгтэй. Иимэ ёһо гурим һургуулида математика заалгада нүлөөлдэг. Жэшээнь, функциин шэнжэ шанарай, мүн график зуралгын һургуулиин математикын программада оруулагдаһан ушар хадаа шалгалтын конкурсын нүлөөн доро болоһон юм. Сэхыень хэлэхэдэ, һүүлэй үедэ математикын программын ехээр хубилһаниинь мэдээжэ. Хуушан программын хэмжээн мүнөө үеын дээдэ һургуулида шудалагдадаг математикаһаа холо гээгдэшэһэн байгаа юм.

Залуушуулай үзэл бодолой бүрилдэхэ хэрэгтэ математика ехэ үүргэ бэелүүлдэг гээшэ. Тэрэ үзэл бодолынь — диалектическэ материализм. Математикые диалектическэ материализмда хабаатай бэшэ гэжэ зарим нүхэд ойлгодог. Тэрэ тиимэ бэшэ. Түүхэ, биологи, физикэ болон бусад предмедүүд мэтэ, математика хадаа тэрээндэ сэхэ хабаатай, тиимэһээ хүнэй үзэл бодолой бүрилдэлгэдэ сэхэ нүлөө үзүүлдэг гэжэ дахин һануулая.

Һургуули хадаа залуушуулые имагтал дээдэ һургуулида һурахаар бэлдэхэ зорилготой юм, тиимэһээ бүхы предмедээр гүнзэгы бэлэдхэлтэй болгожо гаргаха һэн гэнэгүйб. Мүнөө үеын һургуули хадаа эдиршүүлые ажабайдалда бэлдэнэ. Зүгөөр алишье талаһаань абажа харабал, ажахыда бэеэ даагаад хүдэлхэдөөшье, дээдэ һургуулида ороходоошье, мүнөө үеын залуу хүнэй эрдэм бэлэдхэл һайн байха ёһотой бэшэ аал?

Республика доторнай эдиршүүлые хүмүүжүүлгэдэ, тэдэнэй һуралсалда бүхы сагаа, шадалаа, эрдэмээ зорюулдаг нүхэд олон аабдаа. Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерство багшанарай бэлэдхэлдэ, тэдэнэй эрдэм шадабарие һайжаруулгада яһала ехэ анхарал хандуулдаг байна. Гэбэшье...

Институдта шалгалта бариһан эдиршүүл ород хэлээр, математикаар ямар бэлэдхэлтэй ерэнэ гээшэб гэжэ хөөрэлдэхэдэ, хэндэшье һаалта болохогүй гэжэ һанагдана. Тус статья дотороо би математикаар хэгдэһэн шалгалтын дүнгүүд тухай тобшохоноор хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Конкурсын шалгалтын зорилго хоёр шэглэлтэй юм. Нэгэдэхинь — эрхимүүдыень шэлэхэ. Энээн тухай дээрэ дурдаа һэм. Хоёрдохинь — институдта һуража бирахагүй зониие элирүүлжэ, өөрынгөө хүсэндэ зохисотой ондоо зам шэлэхые дурадхаха.

Табигдаһан энэ зорилгоёо зүбөөр хүсэлдүүлхын тула шалгалтын комиссиин гэшүүд нилээн «хүлһөөэ гоожуулха» баатай болодог. Сэхыень хэлэхэдэ, Буряад ороной һургуулинууд ямар бэлэдхэлтэй хүнүүдые гарганаб, тэрээнһээ сэхэ дулдыдадаг гээшэбди. Юуб гэхэдэ, институдта орохоёо мэдүүлгэ бариһан хүнүүдэй 90 процент манай республикын һургуулинуудһаа ерэнэ.

Гэхэ зуура, манай институдта орохоёо ерэһэн эдиршүүлэй олонхинь «Промышленна болон гражданска барилга», «Машина, станок болон зэмсэгүүдые бүтээлгын онол арга», «Арһа ба булгайр элдэлгэ» гэһэн мэргэжэлнүүдые шэлэлгэдэ ехэ конкурс болоо һэн. Тиихэдэнь эрхим бэлэдхэлтэй шүүлые шэлэхэдэ бэлэн болоно бшуу. «Арһан эдлэл бүтээлгын онол арга», «Ороохо буйлуулгын онол арга, тэрэнэй хадагаламжа» гэһэн мэргэжэл шэлээшэд үсөөн байгаа...

Иимэрхүү ушар үсөөн дайралдадаг. Юрэнхыдөө конкурс ехэ байхаяа һанадаг. Үнгэрһэн нажар бүхы институт соо абажа харахада, нэгэ һуурида гурбан хүн мэдүүлгэ бариһан байгаа. Юрэдөө, конкурсын ехэ байхада, оролгын шалгалта баригшад тон адли арга боломжотой байдаг.

Математикаар бэшэмэл шалгалтын дүн тиимэшье һайн бэшэ байгаа һэн. 1381 хүнһөө оройдоол 66-ниинь «таба». 373-ниинь «дүрбэ» гэһэн сэгнэлтэ абаа. Харин 532 хүн «гурба», 410-ниинь «хоёр» абаа! Теэд һургуулида математика заадаг багшанарай хэлэһээр, бэшэмэл шалгалтын вариантнууд дунда һургуулиин программын хэмжүүрһээ «халиһан» бэшэл.

Юундэ тиимэ ушар болоноб? Институдта ерэжэ оролгын шалгалта барихадаа, «хоёрые» абагшадай аттестат соо математикаар яһала һайн сэгнэлтэ табяатай байха юм. Аттестат соохи сэгнэлтэ хадаа һурагшын арбан жэлэй туршада математикаар ойлгожо гараһан бүхы эрдэмые гэршэлһэн удхатай ха юм!

Бэшэмэл хүдэлмэриин алдуу, дутуунууд ямар бэ? Юрэнхыдөө шабинар һургуулиин программын шухала зүйлнүүдые мууса ойлгоһон байна. Жэшээнь, уравнениие, функциие, адли бэшэ холбоонуудые (неравенство), зай тухай ойлгосо хүгжөөхэ үүргэтэй геометрическэ бодолгонуудые зарим эдиршүүл хүсэд ойлгонгүй гарашаһан байна хаш.

Тригонометриин арһа хэрэглэн, геометриин бодолго бодохо шадабари һулабтар зандаа. Чертёж (шугамта зураг) зурахадаа, олонхидынь биранагүй. Зайда үгтэһэн фигуранuудай дүрсэнүүдые параллельнээр (сэхэ зэргэшүүлэн) зураглаха дүрим сахигданагүй. Дурадхагдаһан бодолгонуудта шугамта зураг хэхэдээ, абитуриентнүүд геометрическэ зүйлнүүдэй удхые харуулжа шаданагүй.

Олон алдуунуудынь дүримүүдээ буруугаар тайлбарилһанһаа гарадаг байна: жэшээнь, зүб пирамидын апофемын шэнжые буруу пирамидын хажуу хабһанай үндэртэй худхадаг ушар үзэгдэнэ. Үгышье һаа, сэхэ буланта гурбалжанай сэхэ буланһаа гипотенузадань буулгаһан перпендикулярай шэнжые ондоо гурбалжанай дүримтэй худхажархина.

Математикын программые һайн ойлгоһон, бодолго болон жэшээнүүдтэ тоти болоһон эдиршүүл яһала бии байгаа. Улаан-Үдын 1-дэхи, 2-дохи, 35-дахи, 20-дохи, 40-дэхи, Хэрэнэй, Холтосоной, Тарбагатайн, Хориин болон бусад дунда һургуули дүүргэгшэд бараг бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа.

Математикаар сээжээр шалгалта баригшадай дүн иимэ: 1525 хүнһөө 147-ниинь «таба», 553-ниинь «дүрбэ», 660-ниинь «гурба» гэһэн сэгнэлтэ абаа.

Алгебраар һургуулида сээжээр шалгалта баридаггүй байһаниинь һурагшадай бэлэдхэлэй шанарта нүлөөлнэ хаш гэжэ һэжэглэхээр байгаа. Тиимэһээ дунда һургуулида һуралсалай хахад жэл бүхэндэ ахамад классуудта программын материал «нягтаруулан агшаажа», саг үлүү гаргаад, зачёт гэхэ гү, али бишыхан шалгалта үнгэргэдэг байбал, зохисотой һэн гэжэ һанагдана. Тиигэбэл һурагшад ойлгоогүй юумэеэ ойлгожо, ойлгоһон юумэеэ бэхижүүлхэ һэн. Математикын багшанаршье табиһан асуудалдаа дүүрэн харюу үгүүлжэ һурагшадаа һургаха байгаа.

Хотын болон хүдөөгэй һургуулинуудһаа ерэгшэдэй бэлэдхэлэйнь шанар илгаатай байна. Хүдөөгэй һургуулида һурагшад математикаар тулюуршаг бэлэдхэл абажа гарана гэжэ ойлгохоор.

Үдэшын (халаанай) һургуули дүүргэгшэдэй тулюур бэлэдхэлтэй ерэхэдэнь, бүришье халагламаар.

Тус шэнжэлэл соогоо хэн нэгэниие муудхаха зорилго би табинагүйб. Бии байһан дутуу дундануудые яажа усадхахаб гэһэн һанамжаяа хэлэхэ хүсэлтэй байгаа хүм.

1972 ондо шэнэ программаар шалгалта үнгэргэгдэһэн юм. Тэрэнэй онсо илгаань юун бэ гэхэдэ, институдта орохые хүсэгшэд юу мэдэхэ ёһотойб гэжэ харуулһан гурбан хубитай. Дунда һургуулиин математикын багшанар тэрэ программа оложо, саашаа һураха зорилготой шабинартаяа хамта танилсаа һаань, ехэл һайн һэн.

Манай институт эдиршүүлдэ туһалхын тула хэмжээ ябуулга эмхидхэдэг. Жэшээнь, июль һара соо нэгэ һарын бэлэдхэлэй хэшээлнүүдые хэдэг. Ниислэл хотын һурагшадта туһалхын тула июль соо амаралтын үдэрэй лектори эмхидхэдэг.

Хүдөөгэй абитуриентнүүдэй бэлэдхэлэй заочно курсын үгы байһаниинь гэмшэлтэй. Тиимэ курса эмхидхэхэ шухала гэжэ һанагдана, юуб гэбэл, манда ородог бүхы хүнүүдэй 40 процентһээ үлүүнь — хүдөөгэйхид.

Арадай гэгээрэлэй хүгжэлтын шэнэ шата коммунис байгуулалтын шэнэ зорилготой холбоотой юм. Тиимэһээ дунда һургуулииншье, дээдэ һургуулииншье урда аб адли ехэ зорилго табигдана. Энэ зорилгые хамтаараа бэелүүлхэ болонобди.

Б. ЗОМОНОВ,
Зүүн Сибириин технологическа институдай багша.

ҮХИБҮҮДЫЕ ГРИППҺЭЭ ҺЭРГЫЛХЭ

Шумноватанай бүлын үхибүүд гурба һаратай Витя, найман һаратай Таня үбдэбэ. Һая эхидынь айлшалжа ерээд байһан, тэдэнэй нэгэниинь ханяад, найтаадаг байһан юм. Витя һүниндөө муу унтаад, үглөөгүүр халуунтай бодобо, хүзээ хүхэ хүхэжэ үгэбэгүй, бөөлжөөд абаба. Нүгөөдэнь үдэшэлэн тээ Таня үбдэбэ. Басаганай тархи үбдэнэ, хамар, хамарһаань шуһан гараба.

— Витя Таня хоёр гриппээр үбдөө, — гэжэ врач үзэһэнэй эхэдэнь хэлэбэ.

Үбһэн Витя тэрэ бэеэрээ больницада оруулагдаба. Таня гэртээ үлэжэ, врачай заабаряар ёһоор эм ууна.

Үхибүүдэй грипп ехэ хүндэ орходоо хүндөөр үнгэрдэг юм.

Үхибүүдэй хамарай, мэнгээрһэн хоолойн болоод уушхаруу таража ошоһон бронхын нүхэнүүд уйтан, амилха харгынуудые хушаһан хальһан илбархай үнжэгэн байна. Тиимэ тула жаал ханяахадаа, нюһа субахадаа нарай үхибүүнэй амин хүндэ, игсуу боложо захалдаг. Үбдэжэ эхилһэн нарай үхибүүнэй шарайнь хубилжа, субхигар сагаан болохо, мууса унтаха, хүхэеэ дурата дурагүй хүхэхэ, халууниинь 37,5 болотор нэмэхэ. Тулюурхан бэетэй үхибүүнэй халуун нэмэншьегүй байжа болохо.

Эдэ бүхы зүйлнүүдые түрэлхид түрүүшээр ойлгонгүй байжа магад. Гриппэй дэлгэржэ байһан үедэ тиигэжэ болохогүй. Хожомдожо врачта хандаа һаа, грипп унжагайрха, хүндэ хойшолонгуудые дахуулха — уушханай, шэхэнэй, ураг тархиин хадхаляа боложо магад. Тиимэ тула үхибүүдые гриппһээ һэргылхэ тон шухала болоно.

Үбдэһэн үхибүүе поликлиникэ абаашаһанай хэрэг үгы. Врачые гэртээ ерүүлхэ шухала.

Үхибүүнэйнгээ хүхэеэ хүхэжэ ядаа һаань, эхэнь һүеэ һаагаад, шүүгээд хооллуулха зэргэтэй. Томохон болоһон үхибүүдэй ехэ халуунтай байха үедэнь һү уулгабал таараха. Тиихэ мүртөө тарган эдеэ, дабһа бага болгохо ушартай юм. Шэнгэн шүлэ, үндэгэ, каша эдюулхэдэ болохо. Эдеэ эдихыень баалаха хэрэггүй. Үбдэһэн үхибүүдые түргэ түргэн ундалуулжа байха хэрэгтэй.

Э. ИВАНОВА,
Улаан-Үдын үхибүүдэй № 1 больницын врач.

Кабанскын аймагай Бабушкин хотын телеграфно-телефонно станциин цех коммунис ажалай нэрэмжэтэ коллектив болоһоор үнинэй. Эндэ 22 телеграфист, телефонист ажаллана. Тус цехтэ гушаад жэлдэ ажаллажа, дүй дүршэлтэй болоһон телеграфистнууд Мария Дунаева, Галина Смачек, Евгения Гончарова болон бусад эрхим ажалаараа суурхана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: телефонистнууд Галина Смачек, Евгения Гончарова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ?

ТҮРГЭН ХЭМЖЭЭ АБАХААР

Мүнөө малай үбэлжэлгын эгээл харюусалгатай хаһа саг эхилбэ. Январиин янгинама хүйтэн үдэрнүүдтэ хонидой түл тоолго эхилөө. Иимэ харюусалгатай үедэ малшадые хэрэгтэй эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр саг сооиь хангаха гээшэ шухала удхатай болоно. Хэды тиимэшье һаань, Новоселенгинскын, наймаашад малшадые худалдаа наймаагаар хангаха талаар биратай хүдэлмэри хэнэгүй гэхэдэ болохо. Эндэхи сельпогой правлениин түрүүлэгшэ Н. К. Унагаев энэ хэрэгтэ анхаралаа тон багаар хандуулна.

Новоселенгинскын сельпо хоёр автолавкатай юм. Нэгэ автолавкань «Эрдэм» колхозой гүүртэ, отаранууд дээгүүр ябаха ёһотой, нүгөөдэнь Химнын совхозой малшадые хангаха зэргэтэй. Теэд эдэ хоёр автолавкын наймаалагшад гүүртэ, отаранууд дээгүүр тон үсөөн ябана, ябахадаашье дабһа, зуруул, сай, саахар гэхэ мэтэ жэжэ юумэнүүдые асардаг байха юм.

— Манай энээгүүр Дамдинова Светлана үбгэнтэйгөө ябажа, наймаа хэдэг. Теэд һайн эд бараа огто асардаггүй. Эдэ хоёр автолавкаараа Новоселенгинскын үйлсэнүүдээр ябажа, һайн юумэнүүдээ танил нүхэдтөө худалдажархидаг заншалтай, — гэжэ хонишон Константин Григорьев гомдолтойгоор хэлэнэ.

Малшадта һайн эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдажа, эдэнэй урма зоригынь бадаруулха, түрүүшын хэрэгсэлэй юумэнүүдые саг болзор соонь асарха гэжэ хэды дахин тус сельпогой правлениин түрүүлэгшэ Унагаевта хэлэгдэһэн байха. Химнын совхозой, мүн «Эрдэм» колхозой малшадые гомодхоохогүй байхабди. Отара, гүүртэнүүдээр манай автолавканууд графигай ёһоор ябажа, худалдаа наймаа эмхидхэжэ шадаха гэжэ тэрэ оло дахин найдуулһан юм. Хүтэлбэрилэгшэ Унагаевай хэлэһэн юумэнь хэрэг дээрээ бэелүүлэгдэнэгүй. Миин лэ һайн һайхан үгэнүүдээр хүниие садхаагаад, малшадай эрилтэнүүдые хангахагүй гээшэмнай мүнөө үе сагта ехэл хойрог ябадал болоно гээшэ.

— Автолавканууднай хуушараа. Заһабарилха гэхэдэ запасной частьнууд байхагүй. Намайе хэдышье хараагты, зэмэлэгты, би яаха хүнбиб, — гэжэ Унагаев хаба шадалаа бараһандал хэлэнэ.

Иимэ байдал саашадаа тэсэхын аргагүй болоо. Тиимэһээ Сэлэнгын райпотребсоюзай хүтэлбэрилэгшэд тус асуудалда анхарал табижа, түргэн хэмжээ абаха зэргэтэй.

Г. БИЛИКТУЕВ.
Сэлэнгын аймаг.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААДАҺАА

ПРАГА

Г. Гусак ажалай баатарнуудтай уулзаба

ТАСС

ЧССР-эй правительствын ба Чехословакиин Профсоюзуудай Центральна Соведэй уряалаар республикын элдэб областьнуудһаа Прагада ерэһэн ЧССР-эй Социалис Ажалай 25 Геройтой КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак уулзажа хөөрэлдэбэ.

Г. Гусак Социалис Ажалай Геройнуудай үйлэдбэриин ба ниитын ажал ябуулгада үндэр сэгнэлтэ үгөөд, үйлэдбэриин түрүүшүүлэй үүсхэлые, ажал хэрэгтээ онол оншотойгоор хандадагые республикын партийна, гүрэнэй албан зургаанууд саашадаа али болохоор дэмжэхэ байха гэжэ найдуулаа.

Һайн үрэ дүн туйлахые, продукциин шанар һайжаруулхые оролдожо, КПЧ-гэй XIV съездын хараалһан асари ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байһан ажалшадай, олон зуугаад мянган хүнэй, социалис ажалай бригадын гэшүүдэй үүсхэлые үндэрөөр сэгнэнэбди гээд Г. Гусак хэлэбэ.

ВАРШАВА.

Польшо ба Вьетнамай хоорондын харилсаан

ТАСС

Вьетнамай Ажалшадай партиин ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ДРВ-гэй премьер-министрэй орлогшо Ле Тхань Нгай түрүүтэй ДРВ-гэй правительственна делегаци Польшын ниислэл хотодо ерэбэ. Энэ делегаци ПНР-эй ба ДРВ-гэй хоорондын экономическа, научно-техническэ харилсаа байгуулха комиссиин заседаниинуудта хабаадалсаха юм.

ПАРИЖ

ФКП-гэй Политбюрогой заседани

ТАСС

ФКП-гэй ЦК-гай Пленумэй январиин 24—25-да болохоёо байһантай дашарамдуулан, ФКП-гэй Политбюро заседани үнгэргэбэ. Орон дотор үнгэргэгдэхэеэ байһан парламентын һунгалтын урда тээ политическэ ажал ябуулха тухай асуудал тэрээн дээрэ зүбшэлэгдөө.

Пленумэй зүблэхэ зүйлые ФКП-гэй Политбюро баталаа. ФКП-гэй Политбюрогой гэшүүн, ФКП-гэй ЦК-гай секретарь Рене Пике «Һунгалтын урда тээ үнгэргэгдэхэ ажал ябуулга» гэһэн элидхэл хэхэ юм.

ХЕЛЬСИНКИ

Хельсинкидэ хөөрэлдөөнүүд болоно

ТАСС

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ бэлэдхэл хэхэ олон оронуудай түлөөлэгшэдэй ээлжээтэ пленарна заседани эндэхи «Диполи» зал соо болобо. Австриин, Швейцариин, Швециин, Испаниин, Ватиканай, Турциин, Румыниин түлөөлэгшэд үгэ хэлээ.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй заседани эндэ үнгэргэгдөө. Норвегиин, Югославиин, Лихтенштейнэй, Ирландиин, Мальтын, США-гай, Голландиин түлөөлэгшэд үгэ хэлэһэн байна.

ХЕЛЬСИНКИ

Президентын этигэмжэ түлөөлэлгын болзорые һунааба

ТАСС

Этигэмжэ түлөөлэлгынь 1974 ондо дүүрэхэдэ, президент У. К. Кекконенэй этигэмжэ түлөөлэлгын болзорые үшөө дүрбэн жэлээр һунааха тухай хуули Финляндиин парламент абаба.

170 депутат һайшаажа, 28 депутат энэ хуулиие буруушаажа, дуугаа үгэһэн байна.

БОНН

БУНДЕСТАГАЙ ЗАСЕДАНИ

ТАСС

Бундестагай заседани январиин 18-да эндэ нээгдэбэ. ФРГ-гэй федеральна канцлер В. Брандт СДПГ — СВДП-гэй правительствын үмэнэһөө программна мэдүүлгэ хэбэ.

Үнгэрһэн жэлэй ноябриин 19-дэ болзорһоо урид үнгэргэгдэһэн парламентын һунгалтын үедэ социал-демократическа парти ба сүлөөтэ демократическа партиин правительствада ороогүй ХДС/ХСС-эй гол хүсые илаһанай һүүлээр ФРГ-гэй коалиционно правительство бүридхэгдөө һэн.

ВАШИНГТОН

Гүрэнэй департаментын мэдээсэл

ТАСС

Бусалтагүй сэрэгэй туһаламжа Грециин правительствада үзүүлэлгээ Холбоото Штадууд болиулха хараатай гэһэн мэдээсэлые США-гай гүрэнэй департамент мэдэрбэ.

Бусалтагүй сэрэгэй туһаламжа Афинын хархис засагта үзүүлхэеэ болибошье, урдынхи мэтээр сэрэгэй түхеэрэлгэ ба зэбсэг хэрэгсэлнүүдые зээлеэр Грецидэ худалдаха юм гэжэ хэблэл тэмдэглэнэ.

Грецидэ Америкын зүгһөө сэрэгэй туһа хүргэдэгыень США-гай конгрессэй, Грециин мүнөөнэй правительствада ороогүй тушаалтадай буруушаажа байһыень хараада абажа, иимэ шиидхэбэри гаргагдаа гээд олонхи шэнжэлэгшэд тэмдэглэнэ.

МҮНӨӨДЭР — ЛАОСОЙ АРАДАЙ-СҮЛӨӨЛЭЛГЫН АРМИИН 24 ЖЭЛЭЙ ОЙ

Лаосой патриотическа хүсэнүүд дайсанай бэхилэлэнүүдтэ добтолгоёо үргэлжэлһөөр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: НОАЛ-ай нэгэ подразделени дайшалхы даабари абажа байна.

ВНА—ТАСС-ай фото.

ХАНОЙ

ҺЭРГЭЭХЫ ХҮДЭЛМЭРИ

ТАСС

США-гай авиациин зэрлиг бүдүүлиг бомбодолгын хойшолонгуудые зайсуулхын тула Вьетнамай Демократическа Республикада ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. ПТВ-гэй Ханойн городской комитедэй захиргаанай комитедэй ээлжээтэ бэшэ хамтын заседани ДРВ-гэй ниислэл хотодо үнгэргэгдэжэ, һандарһан гэрнүүдые, барилгануудые һэргээн бодхоохо тодорхой хэмжээнүүдые зүбшэлбэ.

Туйлай ехэ зорилго хотын засагаархидай үмэнэ табигдана. Үнгэрһэн жэлэй декабрь һарын 12 үдэрэй турша соо ниислэл хотодо 8 мянга гаран гэр һандаргагдаһан, 9 мянга тухай гэр эбдэрһэн байна. Гэр байрын асуудал шиидхэхэ зорилго заседани дээрэ абтаһан тогтоол дотор хараалагдаа.

ДРВ-гэй ниислэл хото шадарай районуудта ажаһуугшадай байдал хэмдээ орожо байна. Ханойһоо гараад, хайшаашье ябахада, таряалан дээрэ, огород соо ажаллажа байһан хүнүүд харагдана.

Вьетнамайхидай заншалта һайндэр — һарын календаряар шэнэ жэлые тэмдэглэдэг хабарай һайндэр дүтэлжэ байна. Тиимэһээ Вьетнамай Демократическа Республикын ниислэл хото шадар ажаһуудаг таряашад улам эдэбхитэйгээр ажаллана.

ХАНОЙ

РЮВ-эй ВРП-гэй КОММЮНИКЕ

ТАСС

Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын заседани Урда Вьетнамай сүлөөлэгдэһэн районуудта энэ жэлдэ түрүүшынхеэ үнгэргэгдэжэ, 1972 ондо правительствын бэелүүлһэн ажал ябуулгын дүнгүүдые согсолоод, шэнэ зорилгонуудые хараалба.

Заседани тусхай коммюнике абаа. Тэрээн дотор, тодорхойлон хэлэхэдэ, ингэжэ хэлэгдэнэ: «1972 ондо вьетнам арадай эршэтэ тэмсэлээр шэнэ илалта амжалтанууд туйлагдаа. Эдэнь туйлай ехэ удха шанартай. Дайе «вьетнамай түхэлтэй» болгохо гэһэн американ политикада шанга сохилто хэгдэһэн байна. Мүнөө энэ политикань хосорон һалажа байна».

Үнгэрһэн жэлдэ Урда Вьетнамай бүхы нютагуудта болоһон байлдаануудай үеэр Арадай сүлөөлэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүд шанга добтолгонуудые хээ гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ. 5 миллионһоо үлүү зонтой сүлөөлэгдэһэн районуудта һэргээхы хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэнэ.

Орон доторхи байдалаа шэнжэлээд, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын заседани шэнэ түсэб зорилгонуудые хараалаа. Бүхы фронтнууд дээрэ добтолгонуудаа улам эдэбхижүүлэн, дайе «вьетнамай түхэлтэй» болгохо гэһэн американ политикые буруу һургэжэ, хэлсээндэ гар табихыень Холбоото Штадуудые баадхаха хэрэгтэй гэжэ коммюнике дотор саашадаа хэлэгдэнэ.

Ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү үнэн зүб тэмсэлдэнь вьетнам арадта дэмжэлгэ, туһаламжа эдэбхитэйгээр, нүлөө ехэтэйгээр хүргэһэнэйнь түлөө социалис оронуудай ба бусад гүрэнүүдэй правительствануудта, арадуудта, тэдэнэй дунда Америкын эб найрамдалта хүсэнүүдтэ коммюникегэй түгэсхэлдэ баяр хүргэгдэнэ.

ПАРИЖ

Вьетнамай асуудалаар зүблөөн болобо

ТАСС

Вьетнамай асуудалаар дүрбэн гүрэнэй түлөөлэгшэдэй зүблөөнэй 174-дэхи пленарна заседани Клебер авенюдэхи Уласхоорондын конференцинүүдэй байшан соо болобо.

ВАШИНГТОН

ЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГЫН СТАТИСТИКА

ТАСС

Холбоото Штадууд Индохитадай бэеэ дааһан оронуудай сүлөөтэ байдалые эбдэн, Вьетнамай, Лаосой, Камбоджын нютагуудые зэрлиг бүдүүлигээр бомбодоно. Тэдэ түримхэйшүүл иимэ хархис муухай ябуулгануудаа буруу гэжэ тоолохогүйһөө гадна, бомбодолгонууд тухай мэдээнүүдые тунхаглахадаа, зэрлиг хэрзэгы, аашануудайнгаа ехэ дэлисэ хэмжээтэй байһые һайрхана.

Оборонын министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1972 ондо ээрхэг түримхэйшүүл Хойто ба Урда Вьетнамда, Лаосто, Камбоджодо 1.084.359 тонно бомбо хаяһан байна.

Тусхай баримтануудай ёһоор, гансал декабрь һара соо Индохитадай оронуудта, гол түлэб ДРВ-дэ, 95.490 тонно бомбо хаягдаа.

1966 онһоо хойшо американ авиаци Зүүн-Урда Азиин оронуудта дүн хамта 7.1 миллион тонно бомбо хаяа гэжэ пентагоной тунхаглаһан баримтанууд гэршэлнэ. Энэнь дэлхэйн хоёрдохи дайнай жэлнүүдтэ хаягдаһан бомбоһоо 3 үлүүтэй дахин олон болоно.

ВАШИНГТОН

Зэбсэгүүдээр хангана

ТАСС

Сайгон хархис хүсэнүүдые пентагоной зэбсэгүүдээр хангаһан дээрэһээнь, мүнөө Тхиеугай хархис засаг сэрэгэй 1300 самолёт ба 800 вертолёттой болоод байна гэжэ «Вашингтон пост» газетэ мэдээсэнэ. Зэбсэгүүдээр хангалгаяа 1974 оной тэн болотор дүүргэхые түрүүлэн хараалаа һэн. «А-37» түхэлэй реактивна истребительнүүд, «А-1» түхэлэй истребительнүүд, сэрэгэй-транспортна «С-119», «С-47» түхэлэй самолёдууд, тагнуулай самолёдууд тэдэнэйнь дунда бии. Газетэнүүдтэ тунхаглагдаһан баримтануудай ёһоор, «М-48» түхэлэй 40 танк Холбоото Штадуудһаа Урда Вьетнам эльгээгдэһэн байна.

ТООН

Мэлс САМБУЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

Залуу поэт Мэлс Самбуев Каспиин, Хара далайн эрьенүүдээр, Кавказай хотонуудаар аяншалhан тухайгаа шэнэ шүлэгүүдые hаяхан бэшэжэ дүүргэбэ. Тэндэhээнь гурбан шүлэг абажа, уншагшадай hонорто дурадханабди.

1. Мүльhэтэhэн сонхын дэргэдэ

Үбэлэй үдэр байгаа. Сонхын хажууда
Үнинэй hуунаб. Гансааран. Сэдьхэлни уудам.
Мүльhэтэhэн сонхын шэлэй сэнхэг — hаруулаар! —
Мүнхэдөө ногоон субтропигые юундэшьеб hануулаал.

Каспиин. Хара далайн уhанда оймоhомни,
Кавказай үндэрые, хүндэмүүшые сэгнэжэ
ойлгоhомни —
Удаан сагай hүүлээр лэ, табадахи жэлдээ
Уряалгүй нигэжэ шүлэгтэм ороhониинь жэгтэй.

Шанха дээрэхи наранайнь халуун согто
Шатажа хэбтэhэнээ мартаад ябаалби огто.
Сэсэгүүдhээнь, ча-ча арзаhаань толгой мэнэрhэнээ,
Сэхыень хэлэхэдэ, hананагүйб. Мартааб бэлэхэнээр.

Уларил шэрүүн дайдамни — шэбшэхэдэ hайнаар! —
Урдын урда галабта субтропик байhанаа
Зүүдэлэн мүнөө хараашань сонхымни шэлдэ
Зүүдхэл мүнгэн угалзаар бэшэгдээ гү? — Шэртэ.

Сонходом hанаhаарнь бии болоно кипарис, пальма.
Солото Бештау, Машук хадануудые таняалби.
Хоёр бухэнтэй тэмээншүү Эльбрус. Хара далай.
Хододоо хүлгөөтэй үшөө пляж харагдалай.

Томо бэлигтэнэй, тон багашье бэлигтэнэй магтагша,
Толото байгаалиараа туристнарай дурые татагша
Нэлэнхы хизаарые шүлэглэнгүй бусаhандаа алгад,
Нэгэтэш шаналаагүйб. Шаналhанай хэрэгшьегүйл,
магад.

Эрхим дуушадтань хүрэхөөр яашье бэшэхэгүйлби.
Энэ дутагдалhаань зүгөөр жаахашье эшэнэгүйлби.
Үгтэhэн бэлигээрээ магтаха өөрын дайдатайб.
Үльгэртэл hанажа ябаха мүнхын найдалтайб...

Үбэлэй үдэр байгаа. Сонхын хажууда
Үнинэй hуунаб. Гансааран. Сэдьхэлдэм уудам.
Мүльhэтэhэн сонхын шэлэй сэнхэг—hаруулаар! —
Мүнхэ ногоон субтропигые юундэшьеб hануулаал.

2. Пляж дээрэ

Амарагша хүнүүдэй исалhан нюсэгэн хүлгөөн дунда
Арайшье гэжэ байратай болонхой хэбтэнэб пляжда.
Наранда халаагдаhан бүлеэхэн Севанай нуур бултанда
Налархай долгидоо дурадхана, сээжэдээ багтаажа ядан.

Эрье дээрэ жэгтэй hонин болошоно заримдаа:
Эрьюутэй гэхээр томо хүнүүд үхибүүд шэнгеэр,
Ушаралта мэдэрэлэй хахуулида hайн дурааараа
баригдаад,
Ушарха болзороо хэлсээд эдир наhатайшуулдал
эшэнгеэр.

Шабганса бэшэшье hаа, дүшэн табатай ерүүл эхэнэр
Шадалтай Арарадай хүбүүндэ тоhолиг нюдөөр
миhэрнэ.
Уелhэн ханидаал бэеынгээ хүдэлсэ бүхэнөөр энхэрэн,
Үзэн ядангяар юундэшьеб нам руу хилам гээд үнгэрнэ.

Һүүлдэ энэ эхэнэр саг зуурын дуранhаа тэлэрээд,
Һүүдэртэ үдэшэлэн бусахал даа үбгэндөө поездоо
hууuжа,
Хүнүүдэй хүнгэн мэдэрэлдэ абтаhандал, Севан тэнэгээр
Хүбхэлзэнэ сагаан дэлhэтэ долгидоо саанаhаа туужа.

3. Хара далайда хандана б...

Хара далай, шамда магтаал шүлэгөөр hүгэдэн,
Хандаагүйдэм мүнөө, далайн гуримаар. хүлисөөрэй
намай.
Таабаймни нюуртал олон уршалаатай хабсагайнш
мүгэдэ
Тайбан Байгалаа дурсажа hуунаб, сэдьхэлээрээ
налайн.

Эгсэ шиниин хабсагайдал хүhөө шулуун дээрэhээ
Элитээр hананалби мүнөө Байгал руугаа унаhанаа —
Бахархажа оймоhомни нажарай тэгэндэ болоhон юм,
нээрээhээ —
Балсанта бэемни носоо hэн, шатама хүйтэн уhанhаа.

Хара далай, дабhатай ногоон уhыешни одоо
Хамаг нуурнуудай хаан Байгалтай жэшэжэ болохо
аал?
Газар дэлхэйн бүмбэрсэгтэ түрэлхи далайhаам ондоо
Гансашье тиимэ Тунгалагые, Сэбэрые хүнүүд олохо
аал?

Янгинама хүйтэн үбэлэймнай саhата үзэсхэлэн үльгэр
Ябашье, ойрын миллион жэлнүүдтэ зэдэлхэгүйл
шамда.
Дэмбэрэлтэ наранда энхэрүүлhэн шамай нигэхэдээ
үлбэр,
Дээрэлхүү абаритайш гэжэ зүгөөр зэмэлнэгүйб, шагна:

Байhан юумэн байрадаа байхадаа зохисотой гэгшэ.
Байгалаа hанаандаашье шиниин дулаан байрада
табихагүйб.
Шэнэhэн тайгада субтропигой гансашье шэнжэ элшэ
Шэнжэлэн үзөөшье hаа, оложо, юрэдөө, баясан
танихагүйб.

Хара далай, эрьедэш намда иимэл бодолнууд түрөөл
даа.
Харин мүнөө баяртай гэнэб үнэншэ зүрхэнhөө.
Магад, хэзээ нэгэтэ сүлөөтэй болоо hаа, түргөөр даа,
Мартангүй шамдаа эрьежэ ерүүжэб тайгынгаа
зүргэhөө.

Үзэг танихашьегүй hаа,
Үзэглэжэ туршая.
Онтохо уншажа,
Ойлгожо үзээ.
Амаа ехээр
Ангайhан амитан —
Шарахан үнэгэн
Шарбалзан байнал.
Шоныын хүбүүн —
Шоноохойе мэхэлhэй,
Шонтогор хамарыень
Шулгалаад орхиhой.
Монсуудай, Монсуудай!
Мухарижа ябаhаар,
Баабгайн аманда
Багтажа бү орхи...
Үзэг танихашьегүй hаа,
Үзэглэжэ туршая,
Онтохо уншажа,
Ойлгожо үзээ.

В. ЖАМБАЛОВАЙ
фотоэтюд.

Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойдо

БУРУУГАЙ БЭЛШЭЭРИ БА АЛАСАЙ ХОЛО

Үнгэрэгшэ жэлэй ноябриин 23-да «Правда» газетэ «ССР Союзай сасуутан» гэhэн гаршаг доро 50 наhатанай бэшэгүүдhээ бүридэhэн тусхай хуудаhа гаргаhан юм. Тэндэ «Альбомойнгоо хуудаhа ирахадаа» гэhэн гаршагтай Лихачевой нэрэмжэтэ автозаводой шудхалгын цехэй участогай начальник, Социалис Ажалай Герой Куприян Утенковой бэшэг намайе ехэтэ hонирхуулба. Ушар юуб гэбэл, тэрэ манай нютагай хүн аа гү гэжэ тухайлхаар байба. Газетэдэ толилогдоhон бэшэгэйнь хэhэгхэниие абажа уншая: «...Ирина басагамни заримдаа иигэжэ хэлэдэг: «Аба, шиниин үхибүүн, эдир залуу гү, али сэрэгшэ ябаhан үеышни фото-зурагай үгыдэ халагламаар лэ».

Би өөрөөшье халагладагби. Үхибүүн, эдир залуу наhамни фотографой оройдоошье харагдадаггүй Буряад ороной нэгэ нютагта үнгэрhэн юм...

Утенковые сохом лэ нютагаймнай хүн гэжэ багсаагаад (иимэ обогтон Бэшүүр, Мухар-Шэбэрээр олон хаюм), Лихачевой нэрэмжэтэ заводой парткомой нэрэ дээрэ бэшэг ябуулаа бэлэйб. Партком энэ бэшэгыем дурсагдагша нүхэртэ заатагүй дамжуулха гэжэ найдааб. Түрэhөөр 50 наhа гүйсэhэнтэйнь, тэбхэр 30 жэл соо таhалгаряагүй суута заводто хүдэлжэ байhаарнь амаршалаад, ажаябадал тухайгаа манай газетэдэ бэшэхыень гуйгаа hэм. Уданшьегүй харюу абтаба.

«...Танай, нютагаймни «Буряад үнэн» газетын редакциин, хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралаа хандуулжа, хахад зуун жэл наhа гүйсэhөөрни амаршалhандатнай гүнзэгы баясхалангаа хүргэнэб. Түрэhэн тоонто нютагаархидhаа иимэ hайхан үреэл үгэ абахань, хэhэн бүтээhэн ажалдамни үндэр сэгнэлтэ үгэхэдэнь сэдьхэл зүрхэнhөө уярхаар байна даа.

Зай, табиhан асуудалнуудтатнай харюу үгэжэ туршаhуулби даа.

Би 1922 ондо Бэшүүрэй таряашанай бүлэдэ түрэhэнби. Обогни—Утенков, нэрэмни—Куприян, алдарни—Григорьевич. Улаан сурба айлайхи бэлэйбди. Тиимэhээ арай шамайхан дүрбэн класс дүүргээд лэ, «Ажалай Улаан Туг» колхоздоо ажаллажа эхилээ hэм. 1938 онhоо Бэшүүрэй МТС-тэ трактористаар ажаллааб. 1941 ондо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу Ехэ дайнда мордожо, Сибиириин солото хүбүүдтэй хамта түрэл hайхан Москвагаа фашис булимтаргшадhаа хамгаалалсааб. 1942 оной май hарада шархатааб, дүрбэ hара тухай госпитальдо аргалуулhанай hүүлээр Москвагай автозаводто хүдэлхөөр эльгээгдэhэн хүм...

— Тэрэ гэhээр мниин хуби заяан алдарта ЗИЛ-тэй холбоотой. Эндэ би хүн болооб, эндэ би зол жаргалаа, алдар солоёо олооб...

Эдир залуу наhамни дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ үнгэрөө. Заводто юрын хүдэлмэришэнөөр абтаа бэлэйб, харин бүри hаяхана, декабриин эхеэр, шудхалгын цехэй начальнигай орлогшоор томилогдобоб.

Ажал хүдэлмэридөө бүхы хаба шадалаа зорюулдаг hэн бээзэб. Теэд эрдэм hургуулингүйгөөр юуншье нлталагдахагүй гэжэ ойлгоо hэм. Тиимэhээ үдэшын hургуули дүүргээд, техникумдэ hуралсажа, техник-технологой мэргэжэлтэй болооб. Түрүүшээр хэбшэнээр, хожомынь—мастераар, ахалагша мастераар, участогай начальнигаар хүдэлөөб. Сут хүдэлдэг нүхэдни, илангаяа коммунистнууд, миниин, юрын таряашан хүбүүнэй хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ жагсаха, хүмүүжэхэ, мэргэжэл олохо хэрэгтэ яаха аргагүй ехэ туhа хүргөө. Тэдэнэйл анхаралай, дэмжэлгын нүлөө доро ажалаараа урмашан, амжалтаяа арьбадхан, олоной хэрэгэй түлөө оролдон ябатараа, Социалис Ажалай Герой гэhэн эгээл дээдын нэрэ зэргэ, хайра шагналда хүртэhэндөө түрэл Коммунис партидаа үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб.

1941 онhоо хойшо түрэл нютагаа оройдоол хоёр дахин эрьеэб (1959, 1970 онуудта)... Тиибэшье Буряад оронойнгоо хүн зоной ажаhуудалые харахадаа, дуулахадаа, Коммунис партиин үнэн зүб политика, нютаг зонойнгоо шумууhан бэрхэ ажал тухай бодомжолдогби...

...Аха дүү социалис республикануудай дунда Буряадай республика ёhотол hууриня эзэлэнхэй гэжэ омогорхолтойгоор хэлэхэ дурамни хүрэнэ.

Хүндэтэ нютагаархидни, арадай ажахын бүхы hалбаринуудта — промышленность, хүдөө ажахы болон соёл культурадаа улам ехэ амжалтануудые түйлахыетнай. гэр бүлэ бүхэндэ hайн hайханиие хүсэхэ байнаб.

Саг байдалай эрхээр түрэл нютагhаа үни заяанда таhарhаншье hаа, би өөрыгөө хаанашье, хэзээдэшье Буряад орондо түрэhэн хүнби гэжэ омог дорюунаар хэлэжэ ябадагби. Буряадай республикын амжалтанууд тухай түбэй хэблэлдэ бэшэгдэбэлнь, бүхы гэр бүлөөрөө алдангүй уншадагбди, радио, теле-дамжуулгануудые урма баяртайгаар, сэдьхэлээ хүдэлгэн шагнадаг, харадагбди.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 50 жэлэй алдар солото ой тухай онсо мэдэрэлтэйгээр шэбшэнэб. Түрэл парти, правительствамнай, бүхы совет арад Буряадай ажалшадай гаталhан хахад зуун жэлэй замые, түйлаhан ехэ амжалта ёho соонь сэгнэхэ, тэмдэглэхэ байhандань этигэнэб. Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи — шиидхэхы жэлдэ урдаа табиhан зорилгонуудаа эрхим hайнаар дүүргэхыетнай хүсэгшэ

Куприян УТЕНКОВ».

Буряад ороной хүбүүд... Тэдэнэр хаанашье, хэзээдэшье түрэhэн гараhан тоонто нютагаа сээжэ зүрхэнэйнгөө оёорто бөөмэйлэн, тэршээ заахан наhаяа үнгэргэhэн гол нугаяа, гэр hуудалаа энэрхы сэдьхэлдээ шэбшэн, дурсан, дорюун шударгы ажалаараа, оюун бэлиг ухаагаараа Буряад ороноо суурхуулжа ябадагаарнь омогорхомоор лэ.

Түүхын хүсэнэг дээрэ табибал, 50 жэл богонихон болзор ааб даа. Теэд энээхэн хугасаада хэн ябаhанаа хэн болообибди, — энээн тухай бодоод үзээл, нүхэд!

Табин жэлэй саана эгээ түрүүшынхээ самхаадхатай (самокатка-велосипед) хүниие хараад, энэмни ямар эльфэ жэльбэтэй амитан бэ гэжэ сошоhон, hүрдэhэн буряад үбгэнэй хүбүүн мүнөө эрдэмтэдэй ехэ хуралдаан дээрэ кибернетикээр элидхэл хэнэ. Табин жэлэй саана түрүүшын тракторай таршаганан дүтэлхые харан сасуу, газар хүдэлбэ, галаб эрьебэ гэжэ уй-хай табяад, бурханайнгаа урда бүглэрэн шахуу унаhан шэмээшэг хүгшэнэй хүбүүн сахилгаан түргэн самолёдоор тэнгэриин уудамые нээрүүлнэ.

Таби гаран жэлэй саана алар холын Яруунаhаа табан хоног соо үдэр hүни илгадгүй ябажа, Дээдэ-Үдэ ерэhэн нютагай эдэбхитэй шүүлэй нэгэн. батраг Бадма Дамдинов хэдэн үдэрэй суглаанда hууржа, ехэ юумэ ойлгожо бусаа бэлэй. Тиигээд нүхэдтөө иигэжэ хөөрөө hэн ха: «Байшан городто аймшагтай үндэр хоёр дабхар шулуун гэрнүүд байна. Сонхонуудынь гэжэ өөдөө хоёр алда, түмэр хушалтатай... Суглаанда hууhан зон элидхэлшые дэмжэбэл, альгаа ташадаг, баталха тогтоол шиидхэбэриие зүбшөөбэл, раа үргэдэг юм байна... Ор хүн «нэгэ» гэхэдээ—«один», «хоёр» гэхэдээ — «дваа», «нүхэр» гэхэдээ «товарищ» гэдэг юм байна...» Мүнөө эдэ үгэнүүдые уншахада энеэдэhээ хүрэмөөр бэзэ. Яахаб, hаял мунхаг хара хы ябаhан зоной үринэр юмбибди. Харин мүнөө таба хоног бэшэ, харин табин ми нута соо сэнхир далита ага рай онгосо бидэниие Яру на хүргэжэрхинэ. Мүнөө Яруунын үбгэнэй аша бүүн Улаан-Үдын гэрэй ёрдохи дабхарта бэшэ, хар Москвагай университеда мантан томо байшангай ридохи дабхарта Сенеки философи шудалжа hууна.

50 жэл... Табин жэлэ саана бүhэтэй хүнэй урдуу гарахаяа сээрхэдэг, эрынга урдаhаа «аан» гэхээ нүгэ шөөдэг, гэр hуудалайнга богоол ябаhан эхэнэрэй зэ басаган мүнөө СССР- Верховно Соведэй депута болонхой, Кремлиин Съезд нүүдэй ордон соо гүрэн т рын удхатай шиидхэбэр нүүдые абалсажа hууна.

Табин жэлэй саана буруу гай бэлшээриhээ алгад гара жа үзөөгүй гэмээр, таби модоной газарhаа бэри буулгахаяа холошоодог бай hан буряад угсаатанай үр бэенэрэй харгы замы ямар ута болооб даа, нюта гэhэн мэдэрэлынь яма ехээр үргэдөөб даа. Буряа үбгэн ород бэриеэ, тата хүгшэн буряад хүрьгэнөө эн хэрэн hууна. Бэшүүрэй хү бүүн Москвада, Волгын ба саган Буряадта гэхэ мэтээр Эхэ ороноймнай али оло үндэhэ яhатанай түлөөлэ шэд хаа хаанагүй нютаг жан, зол жаргалаа эдлэнэ.

Арадуудай хани нүхэсэл Энэ хадаа пролетарска интернационализмын илан ман даhанай бодото жэшээ, партиимнай Ленинэй национальна политикын эгээл ехэ эгээл нангин түйлалтань мүн. Энэ хадаа совет арадай агуу хүсэн, саашанха хүгжэлтымнай бата найда бари мүн.

Куприян Утенковой бэшэг уншаад байхадаа нимэрхүү бодолнууд толгойдо ээлүүдгүй ороодхино.

С. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй автомобильна промышленностиин министр А. М. Тарасов (зүүн гарhаа) К. Г. Утенковые Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэhэнтэйнь дашарам дуулан амаршалжа байна.

«Правда» газетэhээ абтаhан зураг.

ШОГ ХӨӨРЭЛДӨӨН

— Буруушан хүбүүн хаанаhаабши?
— Бургалтайн голhооб.
— Голшье бэшэ, горхон юм hэн бэзэ?
— Горхонш горхон юм hэн бэзэ, атан тэмээн шабардаад гараhан гэдэг.
— Атан тэмээн бэшэ, ботогон hэн бэзэ даа?
— Ботогоншье ботогон юм hэн бэзэ, Паринай дабаанда наян пууд будаатай ашаа даажа гараhан гэдэг.
— Дабаан бэшэ, гүбээ байhан бэзэ?
— Гүбээш гүбээ юм бэзэ, хоёр хүнэй субасалдаад дабажа ябахадань, урда хүнэйнь малгай хойто хүн дээрээ унаhан гэдэг.
— Малгай бэшэ, тооробшо hэн бэзэ?
— Тооробшонь тооробшол юм бэзэ, үбэлэй хүйтэндэ шэхэ бүглэhэн гэдэг.
— Хүйтэн бэшэ, hэрюун hэбшээн байгаа бэзэ?
— Һэбшээнш hэбшээн юм бэзэ, хоёр хүн хоб хэлсэжэ ябаhаар хэлээ хүлдэhэн гэдэг.
— Хүлдэхэ хэлэгүй хүн байhан бэзэ?
— Хэлэгүйнь хэлэгүй юм бэзэ, эзэн хаанай хэлэмэршэн байhан юм гэхэ.
— Хаан бэшэ, балшар хүбүүн бэзэ.
— Балшар хүбүүнш юм бэзэ, багын ехэ ордондо hууржа, баруун түбиие даажа байhан юм гэхэ.
— Ордон бэшэ, балгаан байhан бэзэ?
— Балгаанш балгаан юм бэзэ. Баарда нохойн үүдэндэнь хусахада, хоймортонь hууhан хүн дуулаагүй гэдэг.

Д. БАДМАЕВ,
Ц. ЛАЙДАПОВ
бэшэжэ абабад.

ШЭНЭ ТААБАРИНУУД

Тархи дээрээ ёдон,
Хондолой дээрээ шодон,
Үргэн дороо барбан,
Нарайхандаа шуран,
Наhажахадаа годон.
(Ямаан).

***

Хүйтэндэ хүрэдэгби,
Халуунда хөөрэдэгби,
Һайтайлби, муутайлби:
Бултые ундалуулдагби,
Бузарhаань сэбэрлэдэгби,
Уршагта түймэр
hүнөөдэгби,
Урдхуулда ульгамби,
Ууртай, сухалтайлби,
Улад зониие hүйдхэдэгби.
(Уhан).

* * *

Хоёр эрье холбоhон
Хотолзомо нюргатайб,
Хоёр заха бариhан
Холбоо хабhатайб,

Доогуурни уhан урдадаг,
Дээгүүрни дүүен гарадаг.
(Хүүргэ).

* * *

Саарhан болоод
hаршаганадагби,
Түмэр болоод
ханхинадагби,
Салин болоод ерэдэгби,
Наймаанда ороод
үлэдэгби,
Ханзада ороод
хэбтэдэгби,
Харманда ороод
зайдагби.
(Мүнгэн).

***

Хоёр хиитэн мүргэлдэбэ:
Гал сахилса мүргэлдэбэ,
Тэс-нис мүргэлдэбэ,
Газарай доhолсо
мүргэлдэбэ,
Тэнгэриин дорьбосо
мүргэлдэбэ.
(Сахилгаан, тэнгэриин дуун).

***

Талхан бэшэ аад, сагаан,
Тээрмэдүүлээ бэшэ аад,
будан,
Дэгдэхэйhээ бударан
унадаг,
Дайдые бүрхөөн хушадаг.
(Саhан).

* * *

Хада хабсагайhаа абтадаг,
Халуун гал соо
шанагдадаг,
Хана, хашаа будадаг,
Халдаhан газарынь
сагаан.
(Избёосхо).

***

Хоёр жороо Улаандаа
Түмэр шарга хүллөөлби,
Хоёр шаргам ульгам даа,
Хотолон хурдаар
гүйлгэнэлби.
(Коньки).

* * *

Сэсэг гэhэмни,
Сэсэг бэшэл,
Шубуун гэhэмни,
Шубуун бэшэл,
Дэлитэй, хүлтэй,
Долёохо хэлэтэй.
(Эрбээ

* * *

Бүтшэм, халуун айл
Сонхоо нээн оруул
Эдеэлгэдэ гараhан
Намай угтан бэлш
Төөриhэн үүлэдые
Туугаад асардаг
хабата
Убhагтаhан тэнгэр
Хонгор болгохо
hайта
Ургажа байhан моды
Орбонгоорнь унагааха
шадалта
Мэлмэрэн байhан
дала
Мэгдэхээн салгид
шэдитэ
Һалбагата хүнгэн онго
уугаад ябашаха
аашата
Тэнгэреэр тэшхэhэн
үүлэд
Тиишэ иншэнь
үймүүлдэгб
Талада ороhон саhые
Тошон зугаалан
обоолдо
(Һал

Б. НАМСАРАИ

НОМОЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

«АГЛАГ ТАЛАМ, АМАР САЙН!»

Хүүгэдэй уран зохёол манай Буряадта hүүлэй үедэ яhалал хүгжөө гээд хэлсэдэг болонхойбди. Багашуулда зорюулагдаhан зохёол хомор, поэдүүд, прозаигуудай эдиршүүлдэ бага анхарал хандуулна гэжэ байгаад гэмэрэлдэхэеэшье болинтобо хэбэртэйбди.

Поэт Жан Зиминэй шүлэгүүдые олохон үхибүүдэй сээжээр хэлэхые хоёр шэхээрээ шагнааб, хоёр нюдөөрөө хараа б. Тэрэнэй hаяхан гаргаhан «Аглаг талам, амар сайн!» гэhэн номые уншаад байхадаа, хүүгэдэймнай зохёолшодой жагсаал үшөө шүлэгшэнөөр баян болобоха юм гэжэ баясааб.

Түбхын түрүүндэ Жан Александрович Зимин тухай хэдэн үгэ хэлэе.

Жан Зимин гушаад жэлдэ багша ябаhан хүн. Үхибүүдэй абари зан, тэдэнэй юундэ дуратайе, түрэл дайда, байгаалияа ямар нюдөөр харадаг тухай асуултагүй. Гүнзэгыгөөр мэдэхэ гэжэ найдамаар. Тиигэдшье нүхэр Зимин хэдэн номой автор. Тэдэнь багашуулда зорюулагдаhан байха.

«Аглаг талам, амар сайн!» гэhэн ном соо хори гаран шүлэг оронхой. Бултадаа хурдан хурса, тоб гэмэхэн хэлээр бэшээтэй.

«Амар сайн» гэhэн шүлэгөөр ном нээгдэнэ.

Аглаг тала,
Амар сайн!
Алтан наран,
Амар сайн!
Хаданууд, намай
Харана гүт?
Тайгын модод,
Таниба гүт?
Үндэр ехэ
Сэгнэлтээ
Үргэжэ ябанаб
Энгэртээ!
Түрэл нютагни
Һаруулхан,
Һайхан байна даа —
Наруухан!
Гэшхэлнэб даа
Гэр тээшээ,
Алхалнаб даа
Айл тээшээ.

Намарай дулаахан үдэр hургуулиhаа тараад ябаhан заахан хүбүүнэй зүрхэ сэдьхэл баяраар халинхай. Мүнөөдэр тэрэ «таба» гэhэн сэгнэлтэ абаа. Сэлмэг тэнгэри дээрэнь зэнхыжэ, наран галтайханаар шарана. Баяртай алхалhан заахан хүбүүе ехэ зам хүлеэнэ.

Жан Зиминэй шүлэгүүдтэ ута унжагай мэдүүлэлнүүд, орёо хүшэр үгэнүүд оройдоошье үгы. Табатай үхибүүн иимэ шүлэгүүдые сээжэлдэжэ ядахагүй.

Юрын үгэнүүдээр бэшэгдэhэн аад, Зиминэй шүлэгүүд хонгёо, хурсанууд байна. Тэрэнэй зохёолнуудта онсо, юрэ бусын юумэн тухай хэлэгдэнэгүй. Бидэнтэй, манай багашуултай үдэр бүри ушардаг юрын лэ юумэн, үзэгдэл тухай авторай ураар, тоб байса, мэргээр хэлээд орхиходо, ехэшье хүнэй зосоо зохид болоно.

«Бэлэг» гэhэн зүжэг хараад үзээ.

Баруун талмай
Бадма сэсэгээр
Бадарба.
Баяртамнай
Баруун тээшээ
Харайба.
Шүлэгөө уншан,
Шэлэжэ сэсэг түүбэл
даа, —
Байгаалимнай
Баян дэлгэр байнал даа.
Бажар hайхан
Бадма сэсэгээ
баглаалба —
Алтан дэлхэйе
Адха соогоо багтааба.
Баяртамнай
Баглаа бэлэг асарба,
Баабай, эжыдээ
Баяртайгаар барюулба.
Хүндэтэ бэлэгээ
Хүн бүрндэ хүртөөгөө,
Хонгор дайдын
Хоншуу үнэр түхөөгөө.

Үхибүүдэй абари зан... Заримдаа багашуулнай юушье хэhэнээ өөhэдөө ойлгодоггүй. Муу юумэ хэhэнээ, энэ тэрэм иимэ гэжэ мэдэхэшьегүй байха. Тиигэдшье ехэшүүлэй жэшээ тэдээндэ айхабтар ехээр нүлөөлдэг ааб даа.

«Зэмэ», «Нэгэ», «Аманайм алдуу», «Гомдол» гэhэн шүлэгүүдые багашуул уншаад, hургаал сохом абаха даа. Юуб гэхэдэ, эдэ шүлэгүүд үхибүүдэй гаргадаг «аашахануудые», залхууhан ябадалые, худалханаар заримдаа хэлээд абаха hэдэлгые зохидхоноор, хурсаханаар дурдаад, хэлээд абана.

Үхибүүд юумэн бүхэниие гайхадаг, ходол hонюуша байдаг. «Юундэ тиимэб?», «Яахадаа тиигээб?», «Юундэб?» гэhэн асуудалнууд тэдэнэй hанаа зобоодог. Энэ талаар «Уурал» гэhэн шүлэг ехэл зохидхон.

Жан Зимин амитад тухай шүлэгүүдые бэшэжэ, багашуулые баясуулна.

«Шандаган», «Хараастай», «Абаахай», «Хулгана», «Баялиг ехэтэй хурьганда» гэhэн шүлэгүүдые үхибүүд баяртайгаар уншажа, ехэл hонирхохо байха гээд hанагдана.

Жан Зиминэй «Аглаг талам, амар сайн!» гэhэн ном соо үхибүүдтэ ёhотойл hургаал боложо, тэдэнэй зосоо hанаа оруулма шүлэгүүд олон. Эдэ шүлэгүүдые уншаhан багашуул шэнэ hониин юумэ мэдэжэ абаха, байгаалимнай иимэ hайхан, үзэсхэлэн, тэрэниие хамгаалха шухала гэжэ мүн лэ ойлгохо байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Буряадай номой хэблэлэй номуудай шэмэглэлгэдэ ехэ анхарал хандуулжа, бэлигтэй уран зураашадые хабаадуулдаг болоhониинь hайшаалтай.

«Аглаг талам, амар сайн!» гэhэн номые уран зурааша В. Инкижинов гоё hайханаар шэмэглээ.

Жан Александрович Зиминэй «Аглаг талам, амар сайн!» гэhэн ном багашуулда ехэл hайн бэлэг боложо, хүүгэдтэ зорюулагдаhан Буряадай уран зохёолой жасада орожо, эзэлхэл hуурияа эзэлхэ ёhотой гэжэ hанагдана.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

13.05 — Һүүлэй hонин. 13.10 — «Хүхюу аяншалга» — үхибүүдтэ зорюулагдаhан хүгжэмэй программа. 13.35 — Элүүр энхэ байлга» — эрдэм дэлгэрүүлгын программа. 14.05—«Хүгжэмтэ уулзалганууд». Композитор А. Пахмутоватай уулзалга. 15.05 — «Поиск» — телеальманах.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

15.50 — 16.00 — «Бүхы юумэ ойлгохом» — киножурнал.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

16.00 — «Эрдэм соёлой гол асуудалнууд». 16.30 — «Хүгжэмтэ мүрысөөн». 17.30 — «Поэзи». А. Кулешовой шүлэгүүд. 17.45 — А. Островский. «Поздняя любовь» — М. Горькиин нэрэмжэтэ МХАТ-ай табиhан зүжэг . Забhарлалгынь «Время» — мэдээсэлэй программа. 20.35 — Концерт.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

21.00 — «Ая-ганга» уран зохёолой хүгжэмэй программа.

«ОРБИТА» ХАРУУЛНА:

22.30 — «Документальна экран».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА:

17.45 — Н. Г. Чернышевский. «Юу хэхэб?» — Түбэй телевидениин табиhан зүжэг (1-дэхи сери). 18.55 — Концерт.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

● «БУРЯАД ҮНЭН» ● 1973 оной январиин 20. ● 4-дэхи хуудаhан ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-03342. Заказ № 1336.